

PROGRAM EDUKACYJNY „CHRONIĘ KARPACKĄ PRZESTRZEŃ” PRZEDSZKOLA ORAZ NAUCZANIE WCZESNOSZKOLNE

Autorka: Ewa Cisto

PROGRAM EDUKACYJNY
„CHRONIĘ KARPACKĄ PRZESTRZEŃ”
PRZEDSZKOLA ORAZ NAUCZANIE WCZESNOSZKOLNE

Autorka: Ewa Ciśło

Publikacja została wydana w ramach projektu „Planowanie przestrzenne jako narzędzie ochrony przyrody w Karpatach”, współfinansowanego przez Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie.

Recenzja merytoryczna:

Krystyna Dynowska – Chmielewska, Anna Podbielska

Opracowanie graficzne, skład i projekt okadki:

Marcin Mazan

Korekta językowa:

Paulina Foszczyńska, Kinga Foszczyńska

Wydawca:

Copyright © by Stowarzyszenie Ekopsychologia
ul. Grabina 6/18, 32-840 Zakliczyn
www.ekopsychologia.pl

Publikacja bezpłatna

Nakład 1000 sztuk

Druk i oprawa:

Grupa DS. s.c. Sławomir Dyląg, Marcin Garbacz
ul. Tadeusza Szafrana 5c/13, 30-363 Kraków

ISBN 978-83-921432-9-1

Wydanie I, Zakliczyn 2019

Za treść w dofinansowanej publikacji odpowiada beneficjent.

Unia Europejska
Fundusz Spójności

SPIS TREŚCI

REKOMENDACJE PROGRAMU EDUKACYJNEGO	3
Opis pakietu edukacyjnego „Chronię Karpacką Przestrzeń” wraz z rekomendacjami dotyczącymi wykorzystania w praktyce edukacyjnej	3
Notka o autorze rekomendacji	4
PROGRAM EDUKACYJNY	
„CHRONIĘ KARPACKĄ PRZESTRZEŃ”	5
Wstęp	5
Koncepcja programu	5
Szczegółowe cele kształcenia i wychowania	7
Treści programu „Chronię karpacką przestrzeń”	9
Formy, metody i narzędzia pracy (z uwzględnieniem narzędzi ICT)	11
Sposoby oceniania	11
Ewaluacja programu	11
WSPOMNIENIA Z WAKACJI	13
Scenariusz zajęć	13
Lekcja 1	14
Powrót z wakacji	15
Ćwiczenie graficzne: stworzenie pocztówki z wakacji	15
Od gór do morza	15
DROGA DO PRZEDSZKOLA	17
Scenariusz zajęć	17
Lekcja 2	18
Gdy zamierzasz przejść ulicę	19
Bajka na skrzyżowaniu	19
JESIEŃ ZA OKNEM	21
Scenariusz zajęć	21
Lekcja 3	22
Szaraczek	23
Królestwo Przyrody	23
PRZYRODA WOKÓŁ NAS	25
Scenariusz zajęć	25
Lekcja 4	26
Jesienią, jesienią	27
ZAWÓD ARCHITEKT	29
Scenariusz zajęć	29
Lekcja 5	30
Przedszkolaki	30
Zabawa Nasze imiona	31

ZAPRASZAMY W KARPATY!	33
Scenariusz zajęć.....	33
Lekcja 6	34
Legenda o powstaniu Karpat	34
Odpowiedzi do karty pracy	35
Karpaty – podstawowe informacje	36
Karta pracy – nazwy państw i ich flagi	37
Karta pracy – mapa Europy	39
Karta pracy – mapa Karpat	40
GÓRALSKIE SKARBY	41
Scenariusz zajęć.....	41
Lekcja 7	43
Legenda o ukrytych skarbach	44
Test na uważne słuchanie – klucz – wersja standardowa	44
Test na uważne słuchanie – klucz – wersja dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych	45
Rozsypanka słowna – klucz	46
Parzenice	47
Malarstwo na szkle	48
Prezentacja "Stroje góralskie"	54
Test na uważne słuchanie	61
Test na uważne słuchanie – wersja dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	61
Rozsypanka słowna	62
BYĆ JAK SŁAWNI MALARZE	63
Scenariusz zajęć.....	63
Lekcja 8	64
Prezentacja "Zdjęcia Karpat - inspiracja"	65
Kubizm – obrazy	73
ZAWÓD URBANISTA	77
Scenariusz zajęć.....	77
Lekcja 9	78
Prezentacja "Architekci, urbaniści"	79
PROJEKT PYŁEK	89
Scenariusz zajęć.....	89
Lekcja 10	90
Prezentacja "Kilka słów o pszczołach"	91

REKOMENDACJE PROGRAMU EDUKACYJNEGO

Opis pakietu edukacyjnego „Chronię Karpacką Przestrzeń” wraz z rekomendacjami dotyczącymi wykorzystania w praktyce edukacyjnej

Program edukacyjny „Chronię karpacką przestrzeń” zawiera ważne i mające praktyczne znaczenie propozycje rozwiązań metodycznych i merytorycznych dla nauczycieli. W programie jasno podany jest cel jego napisania, co daje nauczycielowi możliwość świadomego jego zastosowania. Powstał on na bazie podstawy programowej i może być wykorzystany przez nauczyciela do modyfikacji realizowanego przez siebie programu nauczania.

Wprowadzając do programu koncepcje konstruktywistycznego ujmowania procesu uczenia się i nauczania, oparte na idei teorii rozwoju J. Piageta, L. Wygotskiego i J. Brunera, koncepcję pedagogiczną Marii Montessori zachęcającą do tworzenia przyjaznych przestrzeni i jak najszerszego wykorzystania pracy własnej i zaangażowania dziecka oraz koncepcję pedagogiki Celestyna Freineta, Autorka wskazuje nauczycielowi sposób pracy podczas realizacji programu. Atutem koncepcji jest położenie akcentu na aktywność własną dziecka, zwłaszcza w tworzeniu schematów myślowych, a także reguł umożliwiających rozumienie świata.

Program pozwala nauczycielowi organizować zajęcia z dziećmi o różnych poziomach rozwoju intelektualnego i społecznego, również dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Jest to przydatne w placówkach, w których uczą się dzieci z SPE, bądź w klasach/oddziałach integracyjnych.

Cele i treści w spójny sposób korespondują z wybranymi treściami podstawy programowej oraz wskazują pedagogiczne, wartościowe sposoby realizacji celów. Dla praktyki szkolnej istotne jest to, że dobór treści programu „Chronię karpacką przestrzeń” jest oparty na wyraźnych kryteriach:

- kryterium związane z dyscypliną naukową,
- kryterium trwałości wiedzy,
- kryterium przydatności,
- kryterium potrzeb uczących się.

Dla nauczyciela wychowania przedszkolnego oraz edukacji wczesnoszkolnej kryterium przydatności treści nauczania, czyli tak zwane kryterium pragmatyczne, jest sprawą pierwszoplanową. W praktyce szkolnej „kryterium potrzeb uczących się”, związane z oczekiwaniami, wewnętrzną motywacją, zainteresowaniami dziecka-odbiorcy, jest bardzo ważnym aspektem. Plusem jest fakt, że autorka ujęła go w swoim programie.

Program edukacyjny „Chronię karpacką przestrzeń” zawiera informacje:

- jak osiągnąć cele nauczania,
- jakie stosować metody, formy, techniki i środki nauczania,
- jakie materiały nauczania najlepiej wspomogą osiągnięcie założonych celów,
- jaką procedurę oceniania uczniów stosować w toku kontroli bieżącej (wspierającej) i globalnej (całościowej),
- jakie są kryteria tej oceny,
- jakie są sposoby oceny,
- jak można go modyfikować w zależności od sytuacji dydaktycznej,
- jak przedstawiają się przykładowe zajęcia prowadzone według tego programu.

W omawianym programie edukacyjnym nauczyciel ma dużą dowolność w doborze treści i materiałów. Atutem są także dołączone scenariusze zajęć, stanowiące inspirację dla nauczycieli, którzy podejmą się wdrożenia programu.

Andrzej Kasprzyk
Nowy Sącz, marzec 2019

Notka o autorze rekomendacji

Andrzej Kasprzyk

Magister pedagogiki specjalnej. Studia podyplomowe z organizacji i zarządzania w oświacie, studia podyplomowe w zakresie ekonomii społecznej, kwalifikacje w zakresie nauczanie początkowego, kwalifikacje do diagnozy i terapii metodą Biofeedback, kwalifikacje do prowadzenia programu profilaktycznego „Falochron”, kwalifikacje do prowadzenia zajęć programem „Golden FIVE”, Certyfikat Szkolnego Organizatora Rozwoju Edukacji. Wykładowca w PWSZ w Nowym Sączu w latach 2007/2008 oraz WSB NLU w latach 2010/2012. Autor grantu dla MCDN w Krakowie pt.: „Sposoby rozpoznawania potrzeb i możliwości ucznia”. Wieloletni pedagog szkolny w szkole podstawowej oraz dyrektor Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Nowym Sączu. Brał udział w projektach edukacyjnych związanych ze szkoleniem rad pedagogicznych w zakresie „Budowania w szkole środowiska profilaktycznego”, „Rodzic – nauczyciel czyli o sztuce współpracy”. Prowadził badania „Klimat szkoły”, „Bezpieczna szkoła”, „Wyniki nauczania a przebieg kariery szkolnej”, „Rozwijanie i doskonalenie umiejętności psychologiczno – pedagogicznych w pracy dydaktyczno – wychowawczej”. Szkolny Organizator Rozwoju Edukacji – brał udział w projekcie „System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganie szkół” jako ekspert. W latach 2013-2015 koordynator projektu „Festiwal Zawodów w Małopolsce” dla subregionu nowosądeckiego. Wykonywał zadania specjalisty ds. zagadnień psychologiczno – pedagogicznych w projekcie partnerskim pn. „Więź Wychowawcza”, realizowanego w ramach Programu „Uczenie się przez całe życie” Comenius Partnerskie Projekty Regio. Brał udział w ogólnopolskim programie profilaktycznym „Falochron” w latach 2016-2018. W chwili obecnej nauczyciel konsultant prowadzący sieci samokształcenia i doskonalenia nauczycieli w Małopolskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Krakowie.

*Szkoła nie jest przystankiem.
Jest drogą, która się otwiera na coraz to nowe horyzonty do zdobycia.*

Celestyn Freinet

PROGRAM EDUKACYJNY „CHRONIĘ KARPACKĄ PRZESTRZEŃ”

Wstęp

Przestępując progi przedszkola, dziecko wkracza na drogę edukacji, która – zgodnie z teoriami zarówno psychologów jak i ekonomistów – winna trwać przez całe życie. Jacques Delors (autor raportu dla UNESCO „Edukacja przez całe życie”) twierdzi, że „idea edukacji przez całe życie jest kluczem do XXI wieku. Wykracza ona poza tradycyjne rozróżnienie między edukacją podstawową i edukacją ustawiczną. Wiąże się z inną, często wysuwaną ideą: ideą społeczeństwa wychowującego, gdzie wszystko stwarza okazję do uczenia się i rozwijania swoich talentów (...). Edukacja przez całe życie powinna wykorzystać wszystkie sposobności oferowane przez społeczeństwo”¹. Mały człowiek już od samego początku swojej edukacyjnej ścieżki powinien mieć szansę na spotkanie z treściami, które nie tylko przybliżą go do świata wiedzy, ale również dadzą mu narzędzia do tego, by być – w przyszłości – współodpowiedzialnym i w prawie do rozumienia i kształtowania świata wokół siebie.

Niniejszy program ma na celu uwrażliwienie młodego człowieka na świat przyrody wokół niego oraz danie mu narzędzi i wiedzy, w jaki sposób świat ten chronić i kształtować, by stać się jego godnym mieszkańcem, a nie wyłącznie bezmyślnym użytkownikiem. Wiedza, którą przekazuje nauczyciel wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego, ma opierać się w założeniu na doświadczeniu przez dziecko rzeczywistości i próbach zmierzenia się z rolą osoby poznającej kulturę i historię, ale i będącej jej kreatorem.

Zgodnie z założeniami nowej podstawy programowej Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 roku edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna ma zapewnić dziecku stopniowe i możliwie łagodne przejście do nauczania przedmiotowego w klasach IV–VIII szkoły podstawowej. Program „Chronię karpacką przestrzeń” opiera się zatem na specyficznych potrzebach dzieci przedszkolnych i w młodszym wieku szkolnym, ze szczególnym uwzględnieniem ruchu i ciekawości. Aktywność twórczą dziecka i jego potrzebę działania i ekspresji można i trzeba nakierowywać na działania świadomego odkrywania i kształtowania otaczającego świata.

Koncepcja programu

Program edukacyjny „Chronię karpacką przestrzeń” wpisuje się w ważny i interdyscyplinarny nurt związany z ochroną, popularyzacją i zachowaniem tożsamości kulturowo-przyrodniczej Karpat. Obszar ten – tak bogaty i zróżnicowany kulturowo – łączy ze sobą ludzi w kilku wymiarach, a mianowicie historycznym, etnograficznym, tożsamościowym i ekologicznym (w jak najszerzej definicji tej nazwy). Jako spadkobiercy wielkiej karpackiej przestrzeni, mamy zaszczyt, ale i obowiązek chronić i popularyzować wszystkie te wymiary. Im szerzej ta idea zostanie rozpropagowana tym lepiej. Wszelako – aby uniknąć chwilowej mody na góralszczyznę (nie pierwsza to fala tej mody wszak) – proces ten powinien postępować w sposób zaplanowany i możliwie pojawić się w świadomości jak najszybciej. Tu w sukurs

1 Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem Jacques'a Delorsa, Edukacja. Jest w niej ukryty skarb, SOP, Warszawa 1998.

przychodzi edukacja – od przedszkola po szkolnictwo ponadpodstawowe. Jeżeli uda się w dzieciach zaszczerpić miłość i szacunek do kultury, przyrody i tradycji Karpat, troska o ten ponadpokoleniowy dar zostanie rozciągnięta na kolejne lata. Oczywiście niezbędne jest dostosowanie treści i form do wieku beneficjentów, ale sam proces kształtowania świadomego odbiorcy i zarazem współtwórcy przestrzeni przyrodniczo – kulturowej, wydaje się być cenną inwestycją.

Za teoretyczną podstawę koncepcji programowej „Chronię karpacką przestrzeń” autorka uznała tezy konstruktywistycznego ujmowania procesu uczenia się i nauczania, oparte na idei teorii rozwoju J. Piageta, L. Wygotskiego i J. Brunera. Mocny akcent został położony na aktywność własną dziecka, zwłaszcza w tworzeniu schematów myślowych, a także reguł umożliwiających rozumienie świata. Dziecko dociera do wiedzy poprzez zetknięcie z nowymi dla niego doświadczeniami. Refleksja nad nimi pozwala zmienić dotychczasowe modele bądź też wypracować nowe, które będą trwale funkcjonowały w świadomości własnej – w odróżnieniu od tych prezentowanych wyłącznie w formie podawczej przez nauczyciela. Zgodnie z filozofią konstruktywistyczną proces uczenia się jest adaptacją do środowiska i próbą wyjaśnienia sensu obserwowanych zjawisk – zatem odwoływanie się do rzeczywistości bliskiej dziecku wychodzi naprzeciw jego podstawowym potrzebom: przynależności do pewnej społeczności i poczucia bezpieczeństwa w niej. Możliwość kształtowania i wpływania na nią staje się natomiast załącznikiem współodpowiedzialności społecznej, której korzyści odczuwane będą przez całe życie jednostki. Najważniejsze założenia konstruktywistycznej koncepcji nauczania:

- indywidualne postrzeganie dziecka z całym bagażem jego własnych potrzeb rozwojowych i strategii uczenia się;
- proces uczenia następuje w wyniku aktywności własnej dziecka, podejmowania przez nie zadań i wyzwań edukacyjnych;
- zadaniem nauczyciela jest rozbudzenie ciekawości poznawczej, a także zapewnienie bezpiecznej przestrzeni na rozwój społeczny, indywidualny i kreatywność dziecka².

Kolejnym źródłem inspiracji była koncepcja pedagogiczna Marii Montessori zachęcająca do tworzenia przyjaznych przestrzeni i jak najszerszego wykorzystania pracy własnej i zaangażowania dziecka.

W niniejszym programie edukacyjnym autorka przyjęła zasadę: „Razem w tę samą stronę”, ściśle odwołującą się do koncepcji pedagogiki Celestyna Freineta. Według niej do najważniejszych sfer działań nauczyciela należą:

- danie dzieciom możliwości szerokich kontaktów z bliższym i dalszym środowiskiem społecznym, przyrodniczym i kulturalnym, aby rozbudzić ich ciekawość poznawczą;
- zezwolenie na eksperyment, doświadczenie i rozwiązywanie problemów w zakresie możliwości sprawczych dziecka;
- oswajanie i zachęcanie do różnorodnych form ekspresji artystycznej (malarstwa, rzeźby, swobodnego tańca, muzyki).

Wszystkie zajęcia i cały program zostały sformułowane w sposób, który pozwala na uczestnictwo dzieciom o różnych poziomach rozwoju intelektualnego i społecznego, również dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Położenie nacisku na możliwość kształtowania przestrzeni wokół siebie i zajęcia oparte o ścisły kontakt z przyrodą mają – poza walorem poznawczym – także walor profilaktyczny i wychowawczy.

Aby móc uznać koncepcję programu za całościową, konieczne było uwzględnienie w niej czterech aspektów rozwoju człowieka – a mianowicie emocjonalnego, społecznego, fizycznego i poznawczego. Na tak wczesnym etapie edukacji obszary te rozwijają się w sposób nierównomierny i zindywidualizowany. Szczególnie istotne są tu zatem uważność i wrażliwość nauczyciela, aby udzielić każdemu dziecku takiego wsparcia, jakie będzie najpotrzebniejsze dla jego zrównoważonego rozwoju.

2 R. Michalak, Konstruktywistyczna perspektywa założonego modelu edukacji elementarnej, [w:] Edukacja elementarna, podstawy teoretyczne – wybrane zagadnienia, zeszyt 1, Warszawa 2005.

Szczegółowe cele kształcenia i wychowania

Program „Chronię karpacką przestrzeń” opiera się na dwóch podstawach, jakimi są przemyślana gospodarka przestrzenna oraz ochrona karpackiej przyrody. Autorka starała się w sposób uniwersalny połączyć oba te zagadnienia, wdrażając przez nie edukację prospołeczną i proekologiczną. Zgodnie z zaleceniami twórców najnowszej podstawy programowej cele szczegółowe zostały ujęte w rozbiciu na cztery obszary rozwoju dziecka (poznawczy, emocjonalny, fizyczny i społeczny). Na przestrzeni sześciu lat życia dziecka – od początku przedszkola do końca trzeciej klasy szkoły podstawowej – jego rozwój jest bardzo dynamiczny, zatem i wymagania oraz cele zostały w programie podzielone i tu zaprezentowane osobno. Jasne jest, że zgodnie z koncepcją śnieżnej kuli edukacyjnej cele dla uczniów nauczania wczesnoszkolnego zawierają cele kształcenia przedszkolnego.

I. Cele programu dla przedszkoli

1. Fizyczny obszar rozwoju dziecka:

- a) [uczeń] wykonuje czynności samoobsługowe: ubieranie się i rozbieranie, w tym czynności precyzyjne, np. zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł;
- b) komunikuje potrzebę ruchu, odpoczynku itp.;
- c) uczestniczy w zabawach ruchowych, w tym rytmicznych, muzycznych, naśladowczych, z przyborami lub bez nich; wykonuje różne formy ruchu: bieżne, skoczne, z czworakowaniem, rzutne;
- d) inicjuje zabawy konstrukcyjne, majsterkuje, buduje, wykorzystując zabawki, materiały użytkowe, w tym materiał naturalny;
- e) wykonuje czynności, takie jak: sprzątanie, pakowanie, trzymanie przedmiotów jedną ręką i oburącz, małych przedmiotów z wykorzystaniem odpowiednio ukształtowanych chwytów dłoni, używa chwytu pisarskiego podczas rysowania, kreślenia i pierwszych prób pisania.

2. Emocjonalny obszar rozwoju dziecka:

- a) dziecko szanuje emocje swoje i innych osób;
- b) zauważa, że nie wszystkie przeżywane emocje i uczucia mogą być podstawą do podejmowania natychmiastowego działania, panuje nad nieprzyjemną emocją, np. podczas czekania na własną kolej w zabawie lub innej sytuacji; wczuwa się w emocje i uczucia osób z najbliższego otoczenia;
- c) dostrzega, że zwierzęta posiadają zdolność odczuwania, przejawia w stosunku do nich życzliwość i troskę;
- d) dostrzega emocjonalną wartość otoczenia przyrodniczego jako źródła satysfakcji estetycznej.

3. Społeczny obszar rozwoju dziecka:

- a) dziecko przejawia poczucie własnej wartości jako osoby, wyraża szacunek wobec innych osób i przestrzegając tych wartości, nawiązuje relacje rówieśnicze;
- b) odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do rodziny, narodu, grupy przedszkolnej, grupy chłopców, grupy dziewczynek oraz innych grup, np. grupy teatralnej, grupy sportowej;
- c) posługuje się swoim imieniem, nazwiskiem, adresem;
- d) obdarza uwagę inne dzieci i osoby dorosłe;
- e) komunikuje się z dziećmi i osobami dorosłymi, wykorzystując komunikaty werbalne i pozawerbalne; wyraża swoje oczekiwania społeczne wobec innego dziecka, grupy.

4. Poznawczy obszar rozwoju dziecka:

- a) dziecko wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą komunikatów pozawerbalnych: tańca, intencjonalnego ruchu, gestów, impresji plastycznych, technicznych, teatralnych, mimicznych, konstrukcji i modeli z tworzyw i materiału naturalnego;

- b) wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą języka mówionego, posługuje się językiem polskim w mowie zrozumiałej dla dzieci i osób dorosłych, mówi płynnie, wyraźnie, rytmicznie, poprawnie wypowiada ciche i głośne dźwięki mowy, rozróżnia głoski na początku i końcu w wybranych prostych fonetycznie słowach;
- c) eksperymentuje rytmem, głosem, dźwiękami i ruchem, rozwijając swoją wyobraźnię muzyczną; słucha, odtwarza i tworzy muzykę, śpiewa piosenki, porusza się przy muzyce i do muzyki, dostrzega zmiany charakteru muzyki, np. dynamiki, tempa i wysokości dźwięku oraz wyraża ją ruchem, reaguje na sygnały, muzykuje z użyciem instrumentów oraz innych źródeł dźwięku; śpiewa piosenki z dziecięcego repertuaru oraz łatwe piosenki ludowe; chętnie uczestniczy w zbiorowym muzykowaniu; wyraża emocje i zjawiska pozamuzyczne różnymi środkami aktywności muzycznej; aktywnie słucha muzyki; wykonuje lub rozpoznaje melodie, piosenki i pieśni, np. ważne dla wszystkich dzieci w przedszkolu, np. hymn przedszkola, charakterystyczne dla uroczystości narodowych (hymn narodowy), potrzebne do organizacji uroczystości, np. Dnia Babci i Dziadka, święta przedszkolaka (piosenki okazjonalne) i inne; w skupieniu słucha muzyki;
- d) wyraża ekspresję twórczą podczas czynności konstrukcyjnych i zabawy, zagospodarowuje przestrzeń, nadając znaczenie umieszczonym w niej przedmiotom, określa ich położenie, liczbę, kształt, wielkość, ciężar, porównuje przedmioty w swoim otoczeniu z uwagi na wybraną cechę;
- e) określa kierunki i ustala położenie przedmiotów w stosunku do własnej osoby, a także w stosunku do innych przedmiotów, rozróżnia stronę lewą i prawą;
- f) posługuje się pojęciami dotyczącymi zjawisk przyrodniczych, np. tęcza, deszcz, burza, opadanie liści z drzew, sezonowa wędrówka ptaków, kwitnienie drzew, zamarzanie wody, dotyczącymi życia zwierząt, roślin, ludzi w środowisku przyrodniczym, korzystania z dóbr przyrody, np. grzybów, owoców, ziół;
- g) podejmuje samodzielną aktywność poznawczą np. oglądanie książek, zagospodarowywanie przestrzeni własnymi pomysłami konstrukcyjnymi, korzystanie z nowoczesnej technologii itd.;
- h) wskazuje zawody wykonywane przez rodziców i osoby z najbliższego otoczenia, wyjaśnia, czym zajmuje się osoba wykonująca dany zawód.

II. Cele programu dla uczniów nauczania wczesnoszkolnego

1. Fizyczny obszar rozwoju dziecka:
  - a) uczeń osiąga świadomość zdrowotną w zakresie higieny, pielęgnacji ciała, odżywiania się i trybu życia;
  - b) umiejętność wykorzystania własnej aktywności ruchowej w różnych sferach działalności człowieka: zdrowotnej, sportowej, obronnej, rekreacyjnej i artystycznej.
2. Emocjonalny obszar rozwoju dziecka:
  - a) [uczeń osiąga] umiejętność przedstawiania swych emocji i uczuć przy pomocy prostej wypowiedzi ustnej lub pisemnej, różnorodnych artystycznych form wyrazu;
  - b) umiejętność odczuwania więzi uczuciowej i potrzebę jej budowania, w tym więzi z rodziną, społecznością szkoły i wspólnotą narodową;
  - c) umiejętność rozumienia odczuć zwierząt, wyrażania tych stanów za pomocą wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz różnorodnych artystycznych form wyrazu.
3. Społeczny obszar rozwoju dziecka:
  - a) uczeń osiąga świadomość wartości uznanych przez środowisko domowe, szkolne, lokalne i narodowe; potrzebę aktywności społecznej opartej o te wartości;
  - b) potrzebę i umiejętność identyfikowania się z grupami społecznymi, które dziecko reprezentuje, nazywania tych grup i ich charakterystycznych cech;

- c) umiejętność tworzenia relacji, współdziałania, współpracy oraz samodzielnej organizacji pracy w małych grupach, w tym organizacji pracy przy wykorzystaniu technologii;
  - d) umiejętność dbania o bezpieczeństwo własne i innych uczestników grupy, w tym bezpieczeństwo związane z komunikacją za pomocą nowych technologii oraz bezpieczeństwo uczestnictwa w ruchu drogowym.
- 4. Poznawczy obszar rozwoju dziecka:**
- a) uczeń osiąga potrzebę i umiejętność samodzielnego, refleksyjnego, logicznego, krytycznego i twórczego myślenia;
  - b) umiejętność czytania na poziomie umożliwiającym samodzielne korzystanie z niej w różnych sytuacjach życiowych, w tym kontynuowanie nauki na kolejnym etapie edukacyjnym i rozwijanie swoich zainteresowań;
  - c) umiejętność rozumienia podstawowych pojęć i działań matematycznych, samodzielne korzystanie z nich w różnych sytuacjach życiowych, wstępnej matematyzacji wraz z opisem tych czynności: słowami, obrazem, symbolem;
  - d) umiejętność stawiania pytań, dostrzegania problemów, zbierania informacji potrzebnych do ich rozwiązania, planowania i organizacji działania, a także rozwiązywania problemów;
  - e) umiejętność obserwacji faktów, zjawisk przyrodniczych, społecznych i gospodarczych, wykonywania eksperymentów i doświadczeń, a także umiejętność formułowania wniosków i spostrzeżeń;
  - f) umiejętność rozumienia zależności pomiędzy składnikami środowiska przyrodniczego;
  - g) umiejętność rozumienia legend, faktów historycznych, tradycji, elementów kultury materialnej i duchowej oraz pojęć i symboli z nimi związanych, takich jak: rodzina, dom, naród, ojczyzna, kraj;
  - h) umiejętność uczestnictwa w kulturze oraz wyrażania swych spostrzeżeń i przeżyć za pomocą plastycznych, muzycznych i technicznych środków wyrazu, a także przy użyciu nowoczesnych technologii;
  - i) umiejętność samodzielnej eksploracji świata, rozwiązywania problemów i stosowania nabytych umiejętności w nowych sytuacjach życiowych³.

Treści programu „Chronię karpacką przestrzeń”

Treści zawarte w programie są zgodne z treściami edukacyjnymi i wychowawczymi ujętymi w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dn. 14 lutego 2017 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 59).

O ile w wychowaniu przedszkolnym cele kształcenia mocno pokrywają się z treściami programowymi, o tyle na poziomie kształcenia wczesnoszkolnego umiejętności te są już mocniej zdywersyfikowane od celów.

³ Podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z komentarzem, [za:] <http://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/2017/356>

RODZAJ EDUKACJI	TREŚCI PROGRAMOWE
Edukacja polonistyczna	<ul style="list-style-type: none"> • [Uczeń] słucha z uwagą nauczyciela i kolegów, wyraża szacunek wobec osób wypowiadających się; • słucha z uwagą lektur i innych tekstów czytanych przez nauczyciela; • czyta w skupieniu po cichu teksty drukowane; • pisze zaproszenie; • zapisuje adres odbiorcy i nadawcy; • korzysta z różnych źródeł informacji.
Edukacja matematyczna	<ul style="list-style-type: none"> • [Uczeń] określa wzajemne położenie przedmiotów na płaszczyźnie i w przestrzeni; • rozpoznaje w naturalnym otoczeniu figury geometryczne; • mierzy obwody figur za pomocą narzędzi pomiarowych; • dostrzega symetrię w środowisku przyrodniczym; • dostrzega rytm i powtarzalność w środowisku naturalnym i sztuce.
Edukacja społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • [Uczeń] wie, że wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, zna i stosuje własne prawa i obowiązki na co dzień; • opowiada ciekawostki historyczne dotyczące regionu; • szanuje tradycje i zwyczaje różnych grup społecznych i narodów; • przedstawia wybrane legendy dotyczące regionu; • rozpoznaje symbole narodowe, a także stroje ludowe.
Edukacja przyrodnicza	<ul style="list-style-type: none"> • [Uczeń] rozpoznaje popularne gatunki roślin i zwierząt; • wyróżnia cechy ekosystemów; • odszukuje informacje przyrodnicze w dostępnych zasobach; • chroni przyrodę, zna miejsca pomników przyrody regionu; • określa warunki naturalne i położenie swojej miejscowości; • zna i wskazuje granice Polski, najważniejsze miasta, nazwy krain geograficznych.
Edukacja plastyczna	<ul style="list-style-type: none"> • [Uczeń] rysuje różnymi środkami plastycznymi; • maluje, wydziera, wycina, składa, przylepia, modeluje, powiela i tworzy własne kompozycje.
Edukacja techniczna	<ul style="list-style-type: none"> • [Uczeń] planuje i realizuje własne pomysły techniczne; • współpracuje z grupą dla realizacji wyznaczonych celów; • organizuje swoje miejsce pracy; • wykonuje przedmioty na podstawie własnych planów.
Edukacja informatyczna	<ul style="list-style-type: none"> • [Uczeń] poszukuje informacji w zasobach internetowych; • tworzy proste teksty, łączy tekst z grafiką; • posługuje się komputerem bądź innym urządzeniem cyfrowym
Edukacja muzyczna	<ul style="list-style-type: none"> • [Uczeń] słucha w skupieniu krótkich utworów muzycznych; • rozróżnia rodzaje muzyki po fragmentach granych utworów; • interpretuje ruchem schematy rytmiczne; • płąsa swobodnie.
Edukacja fizyczna	<ul style="list-style-type: none"> • [Uczeń] uznaje, że każdy ma indywidualne możliwości fizyczne i akceptuje sytuacje odmienności ruchowej.

Formy, metody i narzędzia pracy (z uwzględnieniem narzędzi ICT)

Zgodnie z założeniami pedagogiki konstruktywistycznej uczeń nie jest już wyłącznie przedmiotem działań nauczyciela, ale staje się podmiotem, który współstanowi o kształcie zajęć. Rola nauczyciela przestaje być rolą podawczą, a staje się on raczej przewodnikiem inspirującym dziecko do podjęcia własnej aktywności.

Większość form pracy z dzieckiem jest oparta na jego aktywności – ruchowej, plastycznej i naturalnej ciekawości świata. Nauczyciel może indywidualnie dobierać ilość używanych materiałów, aby jak najlepiej dostosować program do możliwości grupy, a także indywidualizować proces pod kątem uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Zalecane są jak najliczniejsze prace grupowe i projektowe, żeby wzmacniać podmiotowość dzieci, a także ich umiejętności komunikacyjne i umiejętność współpracy. Duża ilość zabaw ruchowych pozwala na uwolnienie potencjału energetycznego grupy. Ze względu na potrzebę jak największej indywidualizacji programu, czas realizowania kolejnych bloków został pozostawiony całkowicie w gestii nauczyciela prowadzącego. W przypadku dzieci przedszkolnych czas koncentracji uwagi jest bardzo niski, dlatego zajęcia zostały zaprojektowane w ten sposób, aby części statyczne nie przekraczały pół godziny ciągłej pracy. Nauczyciel może i powinien je przeplatać zabawami ruchowymi, stąd ustalenie ścisłych ram czasowych nie jest możliwe. W przypadku nauczania wczesnoszkolnego modelową realizację stanowiłby cały dzień lekcyjny poświęcony różnym aspektom jednego bloku. Jeżeli nie ma takiej możliwości, nauczyciel winien dostosować ilość materiałów, z których skorzysta oraz czas przeprowadzenia zajęć do indywidualnych potrzeb i możliwości klasy, nie krócej jednak niż objętość jednej godziny lekcyjnej.

Na obu poziomach edukacyjnych zajęcia mogą i powinny zawierać elementy nauczania wielu przedmiotów w ramach tego samego tematu, aby wpoić uczniom dobrodziejstwa idei interdyscyplinarności i zapobiec sztuczemu „szatkowaniu” wiedzy i materiału. Każdy ze scenariuszy zawiera zatem treści z wszystkich dziewięciu obszarów edukacyjnych. Duży nacisk autorka położyła na multisensualność materiałów, która pozwala trafić do dziecka za pomocą wszystkich zmysłów. Przydatne okazały się również technologie multimedialne i IT – aby lepiej i pełniej przybliżyć koloryt kulturowy Karpat.

Sposoby oceniania

Osiągnięcia uczniów w edukacji wczesnoszkolnej zostały sformułowane w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Droga do nich jest inna dla każdego dziecka. Niezbędne są zatem kształtujące komunikaty zwrotne – ich zadaniem będzie informować uczniów o postępach. Przy ocenianiu należy pamiętać o trzech podstawowych jego funkcjach: informującej, korygującej i motywującej. W bieżącym ocenianiu przy każdej okazji trzeba chwalić uczniów i nagradzać ich nawet za drobne sukcesy.

Na potrzeby niniejszego programu autorka sugerowałaby wyłącznie ustną ocenę osiągnięć. Ewentualne zapisy w dzienniku winny mieć raczej charakter docenienia aktywności i starań.

W ramach ustnej oceny zaleca się:

- dostarczanie wyłącznie konkretnych i krótkich informacji zwrotnych;
- podkreślanie mocnych stron dziecka (ocenianie wzmacniające);
- motywowanie dziecka do podjęcia dalszych starań, zachęcanie do pracy;
- niestresowanie dziecka (odejście od roli oceny jako kary lub nagrody).

Ewaluacja programu

Ze względu na interdyscyplinarny charakter programu i dużą dowolność nauczycieli prowadzących zajęcia w doborze treści i materiałów, sugeruje się, aby ewaluacja odbywała się na bieżąco – po to, by jak najlepiej dostosować program do indywidualnych możliwości korzystających z niego beneficjentów.

Wnioski, które zostaną opracowane, winny służyć lepszemu doborowi treści przy realizacji kolejnych modułów. Metody, jakimi może posłużyć się nauczyciel w celu przeprowadzenia ewaluacji, są różnorodne (np. obserwacja dzieci, ich zaangażowania i motywacji do realizacji zajęć, dokumentacja fotograficzna pracy z dziećmi, dokumentacja prac dzieci, itd.).

DLA NAUCZYCIELI

WSPOMNIENIA Z WAKACJI

Scenariusz zajęć

1. **Temat zajęć** – Wspomnienia z wakacji
2. **Adresat zajęć** – uczniowie nauczania przed-szkolnego, grupa 5-6-latków, zerówka
3. **Etap edukacyjny** – wychowanie przedszkolne, oddział przedszkolny w szkołach podstawowych
4. **Miejsce i czas realizacji zajęć** – sala przedszkolna, czas trwania: zajęcia blokowe do indywidualnego zestawienia i podziału przez nauczyciela – preferowane zajęcia poranne i poobiednie
5. **Cel ogólny:**
  - poznawanie Karpat
  - rozwijanie ekspresji plastycznej
  - uświadamianie dzieciom ich możliwości poznawczych
  - wyrabianie gotowości do nauki czytania i pisanie
6. **Cele szczegółowe:**

Dziecko zna:

  - pojęcia „mapa”, „miasto”, „góry”
  - pojęcie „park narodowy”

Dziecko rozumie:

  - czytany przez wychowawcę tekst
  - polecenia wychowawcy

Dziecko potrafi:

  - pracować samodzielnie
  - pracować w grupie
  - komunikować się z dziećmi i osobami dorosłymi
  - rozpoznawać litery
  - wymienić nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznać symbole narodowe (godło, flaga, hymn), nazwać wybrane symbole związane z regionami Polski
  - słuchać z uwagą tekstu czytanego przez nauczyciela
  - wykonać pracę plastyczną za pomocą papieru kolorowego, patyków, kamieni i piasku
7. **Środki dydaktyczne** – papier kolorowy, piasek, patyki, kamienie, blok techniczny, zdjęcia, obrazki związane z różnymi miejscami w Polsce, w tym z Karpatami, fizyczna mapa Polski
8. **Zastosowanie narzędzi ICT do realizacji zajęć** – rzutnik multimedialny
9. **Formy pracy** – zbiorowa, grupowa (w parach/trójkach), indywidualna (zróżnicowana na 2 poziomy)
10. **Metody i techniki pracy:**
  - asocjacyjna; pogadanka
  - badawcza; gra dydaktyczna, obserwacja
  - eksponująca
11. **Opis przebiegu zajęć**
  1. Słuchanie wiersza Powrót z wakacji J. Jałowiec
  2. Dzielenie się własnymi przeżyciami z wakacji
  3. Oglądanie wakacyjnych pamiątek
  4. Ćwiczenie graficzne – stworzenie pocztówki z wakacji
  5. Poznajemy nasz kraj dzięki mapie Polski
  6. Poznajemy piękno Karpat
  7. Pogadanka o dbaniu o roślinność i zwierzęta w górach
12. **Komentarz metodyczno-dydaktyczny**

Zajęcia dają możliwość pokazania dzieciom, w jakim kraju mieszkamy, nauczania ich czytania mapy i zwrócenia uwagi na potrzebę dbania o środowisko.

Lekcja 1

---

1. Czynności organizacyjno-porządkowe.
2. Wspomnienia z wakacji. Słuchanie wiersza J. Jałowiec Powrót z wakacji.
3. Dzieci opowiadają, jak spędziły wakacje, dzielą się własnymi przeżyciami. Pokazanie (ułożonych na stoliku) pamiątek przywiezionych z wakacji, nazywanie ich, dzielenie ich nazw na sylaby. Układanie pamiątek pod obrazkami miejsc (góry, lasy, jeziora, morze), z których mogą pochodzić.
4. Podział klasy na zespoły projektowe.
5. Ćwiczenie graficzne – stworzenie pocztówki z wakacji.
6. Oglądanie prac przez członków pozostałych zespołów.
7. Oglądanie zdjęć przedstawiających różne części Polski.
8. Piękny jest nasz kraj. Poznawanie różnych regionów poprzez zabawy i ćwiczenia. Zabawa: Co kojarzy się z tym miejscem?
9. Zapoznanie z fizyczną mapą Polski: wyjaśnienie jej kolorystyki, skali, legendy, wskazanie wymienionych przez dzieci miejsc, w których spędziły wakacje. Zapoznanie z największą polską rzeką, przybliżenie najbardziej znanych miast leżących nad Wisłą: Krakowa, Warszawy, Torunia, Gdańska.
10. Słuchanie wiersza J. Kiersta Od gór do morza.
11. Wskazywanie na mapie większych miast, gór i rzek. Zadaniem dzieci będzie odgadywanie ich nazw po wypowiedzeniu przez nauczyciela z podziałem na sylaby lub głoski. Zapoznanie z Karpatami Polskimi, pokazanie pasm Pienin, Podhala, Bieszczad i Beskidów. Umiejscowienie na mapie najwyższych szczytów.
12. Opowiadanie nauczyciela o szlakach górskich, roślinności i zwierzętach zamieszkujących na obszarach górskich. Zwrócenie uwagi, jak ważna jest ochrona przyrody na terenie parków narodowych. Rozmowa na temat zasad zachowywania się w górach. Zadaniem dzieci jest opowiedzenie, jak powinno się zachowywać na szlakach turystycznych. Pokazanie zdjęć, pocztówek i obrazków przedstawiających pasma górskie i okoliczne wsie. Zwrócenie uwagi na charakterystyczną zabudowę podhalańską.

Powrót z wakacji

J. Jałowiec

Powrót z wakacji

Jedzie pociąg, jedzie od stacji do stacji.
 W pociągu podróżni i wspomnienia z wakacji.
 Adam wiezie góry, które pożegnał wczoraj.
 Ola – garść muszelek znad leśnego jeziora.
 Inka – fale biegnące uparcie do brzegu.
 Edek – boje czerwone uwiązane w szeregu.
 Ula wiezie babki z wilgotnego piasku.
 (Babki też narysuj na swoim obrazku).
 Z każdego wagonu słońce pozdrawia nas ręką.
 Za pociągiem pędzi wakacyjna piosenka.

Ćwiczenie graficzne: stworzenie pocztówki z wakacji

Nauczyciel dzieli dzieci na grupy. Każdy zespół otrzymuje kartkę, elementy wycięte z kolorowego papieru, patyki, kamienie, piasek. Dzieci naklejają je według własnego pomysłu, tworząc wakacyjny obrazek. Układanie w zespołach, na kolorowych kartkach z bloku, kompozycji z wykorzystaniem zgromadzonych materiałów przyrodniczych. Nadawanie im tytułów. Każdy zespół na koniec prezentuje swoje prace i opisuje przedstawiane miejsca (morze, wieś, góry, las).

Od gór do morza

J. Kierst

Od gór do morza

Wiśła wyptywa z Góry Baraniej
 I płynie, płynie niepowstrzymanie.
 Płynąc, pochłania w wody swe szare
 Sołę i Skawę, San, Bug i Narew.
 Przeróżne miasta opływa, nucąc:
 Kraków, Warszawę, Toruń i Grudziądz.
 Bałtyk ją wita uśmiechem szczerym.
 Spójrzcie na mapę.
 Ma kształt S litery.

DLA NAUCZYCIELI

DROGA DO PRZEDSZKOLA

Scenariusz zajęć

1. **Temat zajęć** – Droga do przedszkola
2. **Adresat zajęć** – uczniowie nauczania przedszkolnego, grupa 5-6-latków, zerówka
3. **Etap edukacyjny** – wychowanie przedszkolne, oddział przedszkolny w szkołach podstawowych
4. **Miejsce i czas realizacji zajęć** – zajęcia plenerowe, sala przedszkolna, czas trwania: zajęcia blokowe do indywidualnego zestawienia i podziału przez nauczyciela – preferowane zajęcia poranne i poobiednie
5. **Cel ogólny:**
  - poznawanie zagadnienia „planowanie przestrzenne”
  - ochrona środowiska
  - nauka stron: prawa i lewa
  - uświadamianie potrzeby zachowania zasad bezpieczeństwa
  - uświadamianie dzieciom ich możliwości poznawczych
6. **Cele szczegółowe:**

Dziecko zna:

  - pojęcie „sygnalizacja świetlna”
  - pojęcia „planowanie przestrzenne”, „zielona infrastruktura”
  - zasady bezpieczeństwa

Dziecko rozumie:

  - czytany przez wychowawcę tekst
  - polecenia wychowawcy

Dziecko potrafi:

  - pracować samodzielnie
  - pracować w grupie
  - komunikować się z dziećmi i osobami dorosłymi
  - słuchać z uwagą tekstu czytanego przez nauczyciela
  - wykonać pracę plastyczną za pomocą różnych technik
  - wskazać prawą i lewą stronę
7. **Środki dydaktyczne** – blok rysunkowy, kredki, farby
8. **Zastosowanie narzędzi ICT do realizacji zajęć** – brak
9. **Formy pracy** – zbiorowa, indywidualna
10. **Metody i techniki pracy:**
  - asocjacyjna; pogadanka, praca z książką
  - badawcza; metody sytuacyjne, obserwacja
  - operacyjna; metoda ćwiczeń utrwalających, prace społecznie użyteczne
11. **Opis przebiegu zajęć**
  1. Zajęcia plenerowe, wycieczka na pobliskie skrzyżowanie
  2. Obserwacja ruchu pieszo-kołowego
  3. Zwrócenie uwagi na zieloną infrastrukturę
  4. Nauka zasad bezpieczeństwa
  5. Nauka fragmentu wiersza W. Chotomskiej
Gdy zamierzasz przejść ulicę
  6. Pogadanka na temat planowania przestrzennego w mieście, na wsi i na terenach górskich
  7. Zajęcia plastyczne
  8. Opowiadanie i dyskusja na temat bezpieczeństwa na ulicy
12. **Komentarz metodyczno-dydaktyczny**

Zajęcia dają możliwość przekazania dzieciom, jak istotne jest zagadnienie planowania przestrzennego i powiązanej z nim zielonej infrastruktury.

Lekcja 2

---

1. Czynności organizacyjno-porządkowe związane z wyjściem z przedszkola.
2. Wycieczka na pobliskie skrzyżowanie. Celem wycieczki jest zapoznanie i zwrócenie uwagi na zachowanie zasad bezpieczeństwa podczas poruszania się w pobliżu jezdni. Obserwowanie ruchu pieszego, rowerowego i kołowego. Zwrócenie uwagi na wydzielone pasy ruchu dla pieszych (chodniki), rowerzystów i ruchu kołowego. Pokazanie dzieciom zielonych torowisk, które są częścią krajobrazu i powodują zmniejszenie uciążliwości ruchu, jeżeli chodzi o emisję zarówno zanieczyszczeń, jak i hałasu. Pokazanie wyznaczonych ścieżek rowerowych, które zapewniają bezpieczeństwo poruszającym się po nich osobom. Zwrócenie uwagi na znaki drogowe, oznakowanie przejścia dla pieszych, kolory na sygnalizatorach (dwa dla pieszych, trzy dla pojazdów). Obserwowanie zachowania pieszych i pojazdów podczas zmiany świateł. Przejście na drugą stronę ulicy z zastosowaniem zasad bezpieczeństwa. Zwrócenie uwagi na miejsca, w których można przechodzić przez jezdnię i ścieżki rowerowe. W trakcie powrotu do przedszkola pokazanie roślin nasadzonych w obrębie ulicy.
3. Zabawa Dobrze czy źle? – segregowanie obrazków – umieszczanie tych, które przedstawiają prawidłowe zachowania na ulicy, pod rysunkiem uśmiechniętej buzi, a niewłaściwe – pod rysunkiem smutnej buzi.
4. Nauka fragmentu wiersza W. Chotomskiej Gdy zamierzasz przejść ulicę.
5. Zapoznanie z zasadami ruchu drogowego, z wykorzystaniem obrazków. Opowiadanie przez dzieci o sytuacjach przedstawionych na obrazkach. Zwrócenie uwagi na oznakowanie przejścia dla pieszych (znak przejścia dla pieszych, pasy). Omówienie znaczenia kolorów na sygnalizatorach dla pieszych i dla samochodów. Zwrócenie uwagi na przeciwne zachowania pieszych i kierowców podczas świecenia się światła w tym samym kolorze. Zapoznanie z kolejnością czynności wykonywanych podczas przechodzenia przez ulicę.
6. Ilustracja ruchowa treści wiersza – zwracanie uwagi na prawą i lewą stronę ciała.
7. Zwrócenie uwagi na zasady projektowania kawałka (kwartału) miasta, rozłożenia ulic, domów i terenów zielonych. Przypomnienie i dyskusja z dziećmi na temat ruchu pieszo-kołowego na terenach zarówno miejskich, wiejskich jak i chronionych przyrodniczo. Zwrócenie uwagi na walory estetyczne rozmieszczania ścieżek dla pieszych bądź – w miejscach, gdzie jest to możliwe – dla rowerzystów w obrębie lasów i gór. Pokazanie pięknej ścieżki rowerowej wijącej się przy rzece Dunajec w paśmie Pienin łączącej Sromowce Niżne ze Szczawnicą. Uzmystowienie, że nie tylko po ulicach można spacerować czy jeździć na rowerze.
8. Zajęcia plastyczne Narysuj najpiękniejsze miejsce do spacerów lub jazdy rowerem. Dzieci mają za zadanie rysunkowe przedstawienie miejsca, w którym według nich mogłaby powstać najbardziej widokowa ścieżka pieszo-rowerowa.
9. Na koniec zajęć nauczyciel czyta opowiadanie B. Lewandowskiej Bajka na skrzyżowaniu. Następnie rozmowa o fabule i wypowiedzi dzieci na temat postępowania Widzimisia: ocenianie jego zachowania, przewidywanie konsekwencji. Nauczyciel odśpiewa obrazki (samochód osobowy, autobus, przystanek autobusowy, peron, ulica). Dzieci określają przedstawione pojazdy lub miejsca, podają przykłady prawidłowego zachowania się w nich.

Gdy zamierzasz przejść ulicę

W. Chotomska

Gdy zamierzasz przejść ulicę

1. Na chodniku przystań bokiem.
2. Popatrz w lewo byстрыm okiem.
3. Skieruj w prawo wzrok sokoli.
4. Znów na lewo spójrz powoli.
5. Jezdnia wolna – więc swobodnie mogą przez nią przejść przechodnie.

Bajka na skrzyżowaniu

B. Lewandowska

Bajka na skrzyżowaniu

Poszły trzy niedźwiadki na spacer po mieście. Nie leciały, nie jechały, wędrowały sobie pieszo... I doszły do skrzyżowania.

– Zupełnie nie rozumiem, po co te samochody tak pędzą! – mruknął Widzimisiek. – Potem muszą stanąć, żeby odpocząć.

– Stają, żeby przepuścić przechodniów! Albo samochody z bocznej ulicy... – zaczął wyjaśniać Niedźwiadek.

– Mnie się nie podoba takie przepuszczanie – przerwał mu Widzimisiek. – Przyszedłem pierwszy, to wchodzę na jezdnię! – I wszedł między samochody. Nawet nie spojrzał na sygnalizator!

– Stop, Widzimišku! – krzyknął Bajbajek i złapał się za głowę! Zerwał kapelusz-bajelus, machnął nim ile sił... Wyleciały z kapelusza bańki mydlane! Najpierw jedna, potem dwie, wreszcie tyle, że policzyć trudno. Wszyscy kierowcy aż wysiedli z aut. Zadarli głowy do góry. – A skąd tu tyle baniek? Bańkowe skrzyżowanie! – wołali.

Żaden nie widział, że do Widzimiška podszedł policjant. Stuknął palcami w daszek czapki i powiedział:

– Dzień dobry, obywatelu Widzimišku! Dlaczego nie patrzysz na sygnalizator? Wolno przechodzić tylko na zielonym świetle!

– Przecież wszystko jest zielone! – mruknął Widzimisiek i wytrzeszczył te swoje ślepka z zielonych guziczków.

– Z takimi oczami nie można być wzorowym przechodniem! – zmartwił się policjant. – Może masz okulary?

– Nie mam – odpowiedział Widzimisiek.

– Masz! – miauknął kot Pankracy z wysoka, spod parasolki-bajasolki. I zdjął sobie z nosa różowe okulary-bajkulary. – Zakładaj, Widzimišku! Dobrze, że patrzyłem na świat przez szkietka, to zobaczyłem was w porę...

– Żeby przylecieć na pomoc! – przerwała parasolka-bajasolka i rozwinęła się nad policjantem. A ten pan pięknie się uśmiechnął i powiedział:

– A gdyby miś Widzimiś zapomniał okularów, niech pamięta: jeżeli na sygnalizatorze błyszczą kółko na górze, to znak: Stop! Stój! Bo górne światło jest czerwone, a to na dole – zielone. Spójrzmy na sygnalizator!

Wszyscy spojrzeli, wszyscy widzieli: światła migotały jak bańki mydlane! Dopiero jak policjant sprowadził Widzimiška z jezdni, jak dał znak ręką i gwizdnął gwizdkiem, odleciały bańki i ruch zaczął się znowu.

NOTATKI

DLA NAUCZYCIELI

JESIEŃ ZA OKNEM

Scenariusz zajęć

1. **Temat zajęć** – Jesień za oknem
2. **Adresat zajęć** – uczniowie nauczania przed-
szkolnego, grupa 5-6-latków, zerówka
3. **Etap edukacyjny** – wychowanie przedszkol-
ne, oddział przedszkolny w szkołach podsta-
wowych
4. **Miejsce i czas realizacji zajęć** – zajęcia plene-
rowe, sala przedszkolna, czas trwania: zaję-
cia blokowe do indywidualnego zestawienia
i podziału przez nauczyciela – preferowane
zajęcia poranne i poobiednie
5. **Cel ogólny:**
  - wielozmysłowe poznawanie przyrody
  - uświadamianie dzieciom ich możliwości
poznawczych
6. **Cele szczegółowe:**
Dziecko zna:
  - otaczające je kolory
  - wybrane gatunki drzew
  - pojęcia „rezerwat przyrody”, „ochrona przy-
rody”
 Dziecko rozumie:
  - czytany przez wychowawcę tekst
  - polecenia wychowawcy
  - że zwierzęta posiadają zdolność odczuwania
 Dziecko potrafi:
  - pracować samodzielnie
  - pracować w grupie
  - komunikować się z dziećmi i osobami
dorosłymi
  - słuchać z uwagą tekstu czytanego przez
nauczyciela
  - wykonać pracę plastyczną za pomocą róż-
nych technik
  - wyrazić swoje rozumienie świata
7. **Środki dydaktyczne** – blok rysunkowy,
kredki, farby, papier kolorowy, zdjęcia, gąbki,
nagrania dźwiękowe
8. **Zastosowanie narzędzi ICT do realizacji
zajęć** – rzutnik multimedialny, odtwarzacz
mp3 (laptop)
9. **Formy pracy** – zbiorowa, indywidualna
10. **Metody i techniki pracy:**
  - asocjacyjna; pogadanka
  - badawcza; metody sytuacyjne, gry dydak-
tyczne, obserwacja i pomiar
  - eksponujące, ekspresywne
11. **Opis przebiegu zajęć**
  1. Zajęcia plenerowe, wycieczka do poblis-
kiego parku, ukazanie roli parku w mieście
  2. Słuchanie wiersza Szaraczek
  3. Góry w jesiennej szacie: ukazanie pasma
Karpát w odśtonie złotej polskiej jesieni
  4. Zabawa dydaktyczna Co słyszysz?
  5. Układanie z liści „szala dla jesieni”
  6. Zabawa ruchowo-naśladowcza Drzewa na
wietrze
  7. Wielozmysłowe poznawanie przyrody –
liści
  8. Zabawa dydaktyczna W parku, w górach
czy w lesie?
  9. Przytoczenie fragmentu wiersza N. Usenko
Królestwo Przyrody
  10. Praca plastyczna
12. **Komentarz metodyczno-dydaktyczny**
Zajęcia dają możliwość przekazania dzieciom,
jak istotne jest dbanie o otaczające nas środo-
wisko, jak również zapoznania ich z pięknem
Karpát w jesiennej odśtonie.

Lekcja 3

---

1. Wycieczka do parku. Ukazanie roli parku w mieście. Obserwowanie drzew i krzewów rosnących w parku, nazywanie ich, dzielenie na liściaste i iglaste, zwrócenie uwagi na różnice w wyglądzie liści, wyjaśnienie, dlaczego drzewa iglaste nie tracą igieł na zimę. Podkreślenie jesiennego kolorytu, zachęcanie do wielozmysłowego poznawania otaczającej przyrody (za pomocą słuchu, wzroku, węchu). Przyglądanie się ptakom, porównywanie ich wyglądu, wydawanych odgłosów. Obserwacja wiewiórek, zwracanie uwagi na ich zachowanie, zachęcanie do przyjaznego odnośzenia się do zwierząt.
2. Po powrocie do przedszkola słuchanie wiersza Szaraczek Mieczysławy Buczkówny..
3. Góry w jesiennym szacie. Ukazanie pasma Karpat w odśrodku polskiej złotej jesieni. Zwrócenie uwagi na roślinność w górach, a przede wszystkim w wysokich pasmach górskich, gdzie ta roślinność jest niska. Przybliżenie zwierząt mieszkających w terenie górskim, zwrócenie szczególnej uwagi na zwierzynę, która zapada w sen zimowy.
4. Zabawa dydaktyczna Co słyszysz? Rozpoznawanie nagranych odgłosów przyrody: wiejącego wiatru, szumu liści poruszających się na wietrze, głośów zwierząt.
5. Układanie z liści szala dla jesieni. Wybieranie papierowych liści o takim samym kształcie, jak te przypięte do sylwety drzewa umieszczonej na tablicy; kolorowanie ich kredkami świecowymi na jesiennie barwy, przypinanie do gałązek.
6. Oglądanie obrazka przedstawiającego jesiennie drzewa, określanie ich wyglądu, nazywanie.
7. Zabawa ruchowo-naśladowcza Drzewa na wietrze. Prosimy dzieci, aby rozproszyły się po całej sali przedszkolnej. Zabawa polega na poruszaniu się jak „drzewa na wietrze” przy użyciu rąk, które mają odpowiadać gałęziom. Dzieci poruszają się w takt szumu lub muzyki puszczonej z odtwarzacza mp3. W momencie gdy muzyka cichnie, mają znieruchomieć na kilka sekund w takiej pozycji, w jakiej zostały złapane.
8. Wielozmysłowe poznawanie liści: oglądanie, wąchanie, dotykanie, obserwacja przez lupę (opisywanie, jak wyglądają w powiększeniu, zwrócenie uwagi na ich fakturę, kolory, kształt blaszki liściowej, itp.). Przypomnienie nazw drzew rosnących w parku, przyporządkowywanie owoców i liści do odpowiednich obrazków drzew. Segregowanie liści (klonu, jarzębiny, dębu, kasztanowca) w zależności od gatunku drzewa, z jakiego pochodzą.
9. Zabawa dydaktyczna W parku, w górach czy w lesie? Uzupelnianie planszy przedstawiającej las, góry i park sylwetami roślin i zwierząt występujących w ich naturalnym środowisku. Porównywanie ich wyglądu. Wyjaśnienie znaczenia drzew dla ludzi i zwierząt, a tym samym powodów, dla których powinniśmy dbać o drzewa (rośliny). Podawanie przykładów sposobów dbania o rośliny; wyjaśnienie znaczenia określeń „rezerwat przyrody”, „ochrona przyrody”.
10. Przycoczenie fragmentu wiersza N. Usenko Królestwo Przyrody.
11. Zapropozowanie wykonania pracy plastycznej łączącej różne techniki. Prezentowanie gotowej pracy, wykonanej przez nauczyciela z wykorzystaniem technik stemplowania kawałkami gąbki, wycinania i wydzierania. Samodzielne działania dzieci – tworzenie na kartkach swoich drzew z zastosowaniem zaproponowanych technik (zachęcanie do łączenia technik).
12. Prezentowanie powstałych prac.

Mieczysława Buczkówna

Szaraczek

Jesień. W lesie listek spada za listkiem.
Ptaszki odleciały. Nie wszystkie.
Jeszcze kos śpiewa, skowronek.
Pola po zbożach puste,
tylko gdzieniegdzie liście zielone.
Na grzędach widać brukiew, kapustę.
Szczaw i dmuchawiec jeszcze na łące,
mają co jeść zające.
Ale zimno. W uszy marznie Szaraczek.
Dużo biega i skacze.
Uszyła mu mama czapczkę z futra.
– Masz ją nosić, zaraz, od jutra!
I nie zdejmuj z głowy,
bo katar gotowy.

Królestwo Przyrody

N. Usenko

Królestwo Przyrody

Zielone od roślin, błękitne od wody,
Rozciąga się wokół Królestwo Przyrody.
Królują w nim drzewa i różne zwierzaki,
Nad głową trzepocą motyle i ptaki.
Przeróżne owady żerują wśród liści,
A wszystko tak piękne, że może się przyśnić.

NOTATKI

DLA NAUCZYCIELI

PRZYRODA WOKÓŁ NAS

Scenariusz zajęć

1. **Temat zajęć** – Przyroda wokół nas
2. **Adresat zajęć** – uczniowie nauczania przed-szkolnego, grupa 5-6-latków, zerówka
3. **Etap edukacyjny** – wychowanie przedszkolne, oddział przedszkolny w szkołach podstawowych
4. **Miejsce i czas realizacji zajęć** – sala przedszkolna, czas trwania: zajęcia blokowe do indywidualnego zestawienia i podziału przez nauczyciela – preferowane zajęcia poranne i popołudniowe
5. **Cel ogólny:**
  - wielozmysłowe poznawanie przyrody
  - uświadamianie dzieciom ich możliwości poznawczych
  - przygotowanie do nauki czytania, pisania i liczenia
  - ćwiczenie klasyfikacji przedmiotów wg wielkości, kształtu, koloru
  - wyrażanie swojego rozumienia świata za pomocą komunikatów niewerbalnych
  - wyrabianie sprawności manualnej
6. **Cele szczegółowe:**

Dziecko zna:

  - otaczające je kolory
  - wybrane gatunki drzew owocowych i owoców

Dziecko rozumie:

  - czytany przez wychowawcę tekst
  - polecenia wychowawcy
  - pojęcia dotyczące zjawisk przyrodniczych

Dziecko potrafi:

  - pracować samodzielnie
  - pracować w grupie
  - komunikować się z dziećmi i osobami dorosłymi
  - słuchać z uwagą tekstu czytanego przez nauczyciela
- wykonać pracę plastyczną za pomocą różnych technik
- czytać, sylabizować, dopasowywać kształty
- rozróżniać dźwięki
- połączyć kształty
7. **Środki dydaktyczne** – rzutnik multimedialny, zdjęcia, blok rysunkowy, kredki, farby, papier kolorowy, zdjęcia, nagrania dźwiękowe, tamburyn
8. **Zastosowanie narzędzi ICT do realizacji zajęć** – rzutnik multimedialny, odtwarzacz mp3 (laptop)
9. **Formy pracy** – zbiorowa, indywidualna
10. **Metody i techniki pracy:**
  - asocjacyjna; pogadanka
  - badawcza; metody sytuacyjne, gry dydaktyczne, obserwacja i pomiar
  - operacyjna; metoda stawiania zadań
11. **Opis przebiegu zajęć**
  1. Prezentacja zdjęć drzew owocowych z terenu Karpat
  2. Nauka kształtów i łączenia ich w pary
  3. Przyporządkowywanie nazw owoców do drzew owocowych
  4. Omówienie budowy owoców
  5. Gra rozwijająca sprawność manualną
  6. Praca plastyczna Malujemy owoce
  7. Dziecięca matematyka – liczenie owoców
  8. Ćwiczenia słuchowe
  9. Zorganizowanie wystawy prac plastycznych dla rodziców
12. **Komentarz metodyczno-dydaktyczny**

Zajęcia dają możliwość nauczenia dzieci różnicowania kształtów, kolorów, dziecięcej matematyki – liczenia, czytania przy wykorzystaniu roślinności występującej w ogródkach.

Lekcja 4

---

1. Na wsi w sadach, ogródkach przy domach rosną drzewa owocowe. Pokazanie dzieciom zdjęć i prezentacji multimedialnej dotyczącej drzew owocowych, jakie możemy spotkać na terenie Karpat. Zwrócenie uwagi, że nie w każdym klimacie mogą utrzymać się wszystkie gatunki drzew owocowych.
2. Nauczyciel przynosi do przedszkola owoce, które posłużą dzieciom do zabaw edukacyjnych. Łączenie w pary połówek jabłek (w różnych rozmiarach, ale w jednym kolorze) wyciętych z kolorowego papieru, układanie jabłek od najmniejszego do największego.
3. Zwrócenie uwagi na nazwy drzew owocowych. Czytanie całościowe wyrazów: jabłoń, grusza, śliwa. Oglądanie i rozpoznawanie owoców. Segregowanie owoców; wskazywanie tych, które rosną w Polsce, oraz tych, które się do nas sprowadza. Oglądanie zdjęć owoców wykonanych aparatem fotograficznym. Przyporządkowywanie obrazków owoców do nazw drzew, z których pochodzą.
4. Omówienie budowy wewnętrznej jabłka, śliwki i gruszki. Nauczyciel przecina naturalne owoce na połowy, pokazuje dzieciom skórkę, miąższ, nasiona. Wypowiedzi dzieci na temat podobieństw i różnic między nimi.
5. Ćwiczenie sprawności manualnej: Czyja skórka jest najdłuższa? Obieranie jabłek ze skórki plastikowymi nożykami. Porównywanie długości skórek, układanie z nich kompozycji według pomysłów dzieci.
6. Rozmowa na temat przetworów owocowych – ich rodzajów i tego, co jeszcze można zrobić z owoców (np. sałatki, ciasto, kompot, mogą być dodatkiem do deserów...).
7. Wykonanie pracy plastycznej: Malujemy owoce. Wycinanie rysunków owoców (duże rozmiary) po liniach narysowanych przez nauczyciela. Zamalowywanie powstałych konturów farbami. Tworzenie koloru fioletowego przez połączenie farby niebieskiej z czerwoną.
8. Relaksacja – słuchanie muzyki poważnej podczas poobiedniego odpoczynku.
9. Zabawa muzyczno-ruchowa Zbieramy owoce. Skąd mamy te owoce? – rozróżnianie owoców pochodzących z sadu i owoców południowych na podstawie naturalnych okazów i obrazków.
10. Ćwiczenia klasyfikacyjne: Niezwykły sad. Dzieci nazywają owoce, których sylwety odłożyły na bok, określają, skąd one pochodzą (z ciepłych krajów), używając nazwy „owoce egzotyczne”. Poznanie wybranych owoców egzotycznych. Nauczyciel prezentuje kosz, w którym znajdują się owoce. Dzieci kolejno wyjmują je, podają ich nazwy, opisują wygląd. Dzielą ich nazwy (banan, cytryna, kokos, ananas, mandarynka, melon) na sylaby. Czytają całościowo wyrazy – nazwy tych owoców – i układają podpisy pod odpowiednimi owocami.
11. Układanie owocowych kompozycji. Nauczyciel proponuje wykonanie z pokrojonych na części owoców (krajowych i egzotycznych) kompozycji według pomysłów dzieci. Prezentowanie pokrojonych owoców (przypomnienie zasad higieny spożycia owoców), rozpoznawanie ich i nazywanie, degustowanie.
12. Zabawa klockami w kształcie kół: Jesienią sady się rumienią. Zabawa owocami (z wykorzystaniem sylwet). Sprawdzanie równoliczności zbiorów.
13. Zabawa ruchowa z elementem toczenia: Turlamy jabłko. Ćwiczenia słuchowe: Tyle klocków, ile dźwięków. Nauczyciel wystukuje na tamburynie określony rytm, dzieci ilustrują ten rytm za pomocą klocków. Dzieci wystukują na tamburynie rytm, zgodnie z ustawieniem klocków przez nauczyciela. Słuchanie nagrań muzyki o różnym charakterze, określanie, czy jest ona wesoła, skoczna, powolna czy smutna. Ilustrowanie rękami charakteru słyszanej muzyki zgodnie z pokazem nauczyciela, a następnie według pomysłów dzieci.
14. Słuchanie piosenki Jesienią, jesienią (śł. M. Konopnicka, muz. Z. Noskowski) i rozmowa na jej temat.

15. Wydzieranie przez dzieci kształtów owoców z kolorowego papieru, naklejanie ich na kartce w kształcie kosza. Prezentowanie gotowych prac, wypowiedzi autorów na temat owoców, które się na nich znajdują.
16. Zorganizowanie wystawy dla rodziców.

Jesienią, jesienią

M. Konopnicka

Jesienią, jesienią

(muz. Z. Noskowski)

Jesienią, jesienią
sady się rumienia,
czerwone jabłuszka
pomiędzy zielenią.
Czerwone jabłuszka,
złociste gruszcзки
świecą się jak gwiazdy
pomiędzy listeczki.
– Pójdę ja się, pójdę
pokłonić jabłoni,
może mi jabłuszko
w czapczkę uroni.
– Pójdę ja do gruszy,
nastawię fartuszka,
może w niego spadnie
jaka śliczna gruszka!
Jesienią, jesienią
sady się rumienia,
czerwone jabłuszka
pomiędzy zielenią.

ZAWÓD ARCHITEKT

Scenariusz zajęć

- 1. Temat zajęć** – Zawód: architekt
- 2. Adresat zajęć** – uczniowie nauczania przed-
szkolnego, grupa 5-6-latków, zerówka
- 3. Etap edukacyjny** – wychowanie przedszkolne,
oddział przedszkolny w szkołach podstawo-
wych
- 4. Miejsce i czas realizacji zajęć** – sala przed-
szkolna, czas trwania: zajęcia blokowe do
indywidualnego zestawienia i podziału przez
nauczyciela – preferowane zajęcia poranne
i poobiednie
- 5. Cel ogólny:**
  - obdarzanie uwagą innych dzieci i dorosłych
  - odróżnianie elementów fikcji od świata
realnego
  - wyrażanie ekspresji twórczej podczas czyn-
ności konstrukcyjnych
  - wielozmysłowe poznawanie przyrody
  - uświadamianie dzieciom ich możliwości
poznawczych
  - poznawanie zawodów osób z najbliższego
otoczenia
- 6. Cele szczegółowe:**

Dziecko zna:

  - pojęcia „architektura”, „projekt”

Dziecko rozumie:

  - pogadankę prezentowaną przez zaproszo-
nego gościa
  - polecenia wychowawcy

Dziecko potrafi:

  - pracować samodzielnie
  - pracować w grupie
  - komunikować się z dziećmi i osobami
dorosłymi
  - słuchać z uwagą tekstu czytanego przez
wychowawcę
  - wykonać pracę plastyczną za pomocą
różnych technik
  - wyrazić swoje rozumienie świata
- 7. Środki dydaktyczne** – blok rysunkowy, kred-
ki, farby, papier kolorowy, zdjęcia, prezentacja
multimedialna, pudełka po butach
- 8. Zastosowanie narzędzi ICT do realizacji
zajęć** – rzutnik multimedialny, odtwarzacz
mp3 (laptop)
- 9. Formy pracy** – zbiorowa, indywidualna
- 10. Metody i techniki pracy:**
  - asocjacyjna; pogadanka
  - badawcza; metody sytuacyjne, burza mó-
zgów, obserwacja i pomiar
  - operacyjna; stawianie zadań, prace społeczne
- 11. Opis przebiegu zajęć**
  1. Przywitanie zaproszonego gościa
  2. Zabawa Nasze imiona
  3. Pogadanka zaproszonego gościa nt.
Zawód: architekt
  4. Metoda puzzli grupowych
  5. Wystawa prac malarskich
- 12. Komentarz metodyczno-dydaktyczny**
Zajęcia dają możliwość zapoznania dzieci
z zaw dem architekta i ukierunkowanie ich
na problem planowania przestrzennego.

Lekcja 5

---

1. Zajęcia rozpoczynamy od przywitania się z dziećmi i poproszenia, aby usiadły na dywanie. Kolejnym punktem jest przywitanie gościa obecnego na dzisiejszych zajęciach – przedstawienie architekta-urbanisty, który opowie dzieciom, na czym polega jego praca.
2. Zanim zaczniemy część dotyczącą prezentacji pracy gościa, wychowawca przedszkolny wraz z architektem proszeni są o zorganizowanie zabawy z dziećmi, umożliwiającej zapoznanie się. Wszyscy siadają w kole na dywanie. Zabawa Nasze imiona rozpocznie się od wysłuchania wiersza Przedszkolaki. Wypowiedzi dzieci na temat imion osób występujących w wierszu, porównywanie ich z imionami dzieci z grupy.
3. Zabawa Nasze imiona.
4. Kolejnym etapem jest pogadanka nawiązująca do tematu zawodu architekta, przeprowadzona przez zaproszonego gościa. W trakcie prezentacji zostanie wykorzystany rzutnik multimedialny. Jej celem powinno być przedstawienie zawodu architekta w sposób zrozumiały dla dzieci (ARCHITEKT: kto to taki? To osoba, która najpierw planuje i wymyśla, jak ma wyglądać dom, a potem go rysuje, tworząc projekt). Po zakończonej prezentacji prosimy zebrane dzieci o ewentualne pytania.
5. Następną częścią zajęć jest zabawa w stworzenie własnego domu. Metoda puzzli grupowych polega na złożeniu wspólnego rysunku, pracy przestrzennej ze stworzonych indywidualnie części. Wychowawca prosi zgromadzonych przedszkolaków o podzielenie się na kilka grup, których celem będzie zbudowanie domu z pudełek po butach. Każde dziecko z grupy będzie miało za zadanie ozdobienie pudełka w wybrany przez siebie sposób, stosując technikę rysowania i kolorowania kredkami. Pokolorowane pudełka powinny zostać przyklejone do kartonu tak, aby tworzyły projekt „domu marzeń”. Kolejnym etapem budowy „domu” będzie zagospodarowanie terenu wokół niego. Dzieci przy pomocy dorosłych uczestniczących w zajęciach powinny wyobrazić sobie, jak ma wyglądać teren zielony. Zaproponowanie wykonania pracy plastycznej łączącej różne techniki. Samodzielne działania dzieci – tworzenie na kartkach swoich „drzew” z zastosowaniem zaproponowanych technik (zachęcanie do łączenia technik).
6. Podsumowaniem będzie wystawa prac dzieci.

Przedszkolaki

M. Skrobacz

Przedszkolaki

To jest Zosia, a to Franek,
tam jest Tomek i Marianek,
Ewa, Basia, Paulina
oraz uśmiechnięta Nina.
Czy już wiecie, o kim mowa?
Tak, to dzieci są z przedszkola.
Imion różnych mają wiele,
lecz wśród nich są przyjaciele.
Gdy w przedszkolu się spotkają,
zawsze sobie pomagają.

Zabawa Nasze imiona

Pierwsze dziecko przedstawia się z imienia i podaje jedną rzecz, którą najbardziej lubi (np. kolor, gra, zabawka, bajka itp.). Następne osoby mają za zadanie powtórzyć imiona i rzeczy wymienione przez kolegów siedzących po ich stronie prawej, a potem dodać własne. Jako przedmiotu służącego do przekazywania kolejnemu uczestnikowi zabawy (co pozwala na zabranie głosu) użyjemy piłeczki. Rozpoczyna wychowawca przedszkolny i przekazuje piłkę kolejnemu dziecku. Jako ostatni udział bierze zaproszony gość, który ma za zadanie podsumować całą grę, przypominając imię i zainteresowanie każdej osoby siedzącej w kole.

DLA NAUCZYCIELI

ZAPRASZAMY W KARPATY!

Scenariusz zajęć

1. **Temat zajęć** – Zapraszamy w Karpaty!
2. **Adresat zajęć** – uczniowie nauczania wczesnoszkolnego
3. **Etap edukacyjny** – I etap edukacyjny
4. **Miejsce i czas realizacji zajęć** – klasa szkolna, czas trwania: do indywidualnego rozpatrzenia przez nauczyciela
5. **Cel ogólny:**
  - zapoznanie dzieci z podstawowymi informacjami dotyczącymi Karpat
  - rozpoczęcie cyklu zajęć związanych z przyrodą, kulturą Karpat i proekologiczną rolą prawidłowo prowadzonego planowania przestrzennego
6. **Cele szczegółowe:**
 Uczeń zna:
  - legendę o powstaniu Karpat
  - położenie Karpat w Europie
  - zasady tworzenia zaproszeń
 Uczeń rozumie:
  - ekonomiczną i kulturotwórczą rolę Karpat w życiu ich mieszkańców
 Uczeń potrafi:
  - liczyć w zakresie 1000 (dodawanie, odejmowanie)
  - napisać samodzielnie zaproszenie
  - rozwiązywać rebusy słowne, matematyczne i graficzne
  - oglądać ze zrozumieniem krótki film i wyciągać wnioski dotyczące wpływu Karpat na życie ich mieszkańców
7. **Środki dydaktyczne:** komputer z dostępem do internetu, atlasy, encyklopedie, karty pracy, kredki, ołówki
8. **Zastosowanie narzędzi ICT w realizacji zajęć** – odtworzenie krótkiego filmu z serwisu youtube.com
9. **Formy pracy: zbiorowa i indywidualna**
10. **Metody i techniki pracy:**
  - eksponujące (prezentacja filmu)
  - operacyjne (praca na kartach pracy, poszukiwanie pomników przyrody i innych interesujących miejsc w Karpatach, pisanie zaproszeń)
11. **Opis przebiegu zajęć**
  1. Rozdanie kart pracy – mapa Europy
  2. Prezentacja filmu (<https://www.youtube.com/watch?v=3iivXc7BVdQ>)
  3. Rozmowa na temat życia mieszkańców Karpat, ich zajęć codziennych, przyrody
  4. Odczytanie legendy o powstaniu Karpat
  5. Rozdanie kart pracy
  6. Polecenie znalezienia miejsca w Karpatach, do którego warto zaprosić turystów
  7. Przedstawienie elementów, które musi zawierać zaproszenie
12. **Komentarz metodyczno-dydaktyczny**
 Lekcja ma na celu zapoznanie dzieci z położeniem geograficznym Karpat i pięknymi obiektami przyrody oraz kultury. Uczy także umiejętności tworzenia zaproszeń i korzystania z różnorodnych źródeł informacji.

Lekcja 6

1. Czynności organizacyjno-porządkowe.
2. Rozdanie kart pracy – mapa Europy (rozmowa o tym, co przedstawia mapa, wskazywanie i pokolorowanie obszaru Polski, wymienianie krajów sąsiadujących).
3. Prezentacja filmu Karpaty łączą o życiu w Karpatach (<https://www.youtube.com/watch?v=3i-vvXc7BVdQ>).
4. Rozmowa na temat życia mieszkańców Karpat, ich zajęć codziennych, przyrody – ćwiczenie umiejętności wyrażania swoich opinii i emocji oraz akceptacji przy recepcji opinii i emocji innych ludzi.
5. Odczytanie legendy o powstaniu Karpat (omówienie tekstu pod kątem sposobu przedstawiania gór).
6. Rozdanie kart pracy: Karpaty – podstawowe informacje (wypełnianie w parach, małych grupach lub indywidualnie – w zależności od możliwości intelektualnych grupy).
7. Rozdanie kart pracy: nazwy państw i ich flagi – uzupełnianie, wycinanie, kolorowanie; poszukiwanie informacji przez dzieci (należy udostępnić dzieciom źródła informacji i zachęcić je do samodzielnych poszukiwań).
8. Rozdanie karty pracy: mapa Karpat. Polecenie odnalezienia zarysów granic na mapie Europy, a następnie próby narysowania na niej ołówkiem Karpat.
9. Gdy materiały dodatkowe zostaną rozdane (również w formie zajęć komputerowych – wówczas niezbędne komputery z dostępem do internetu), polecenie znalezienia miejsca w Karpatach, do którego warto zaprosić turystów.
10. Przedstawienie elementów, które musi zawierać zaproszenie. Zadanie domowe – napisać zaproszenie w wybrane miejsce w Karpatach.

Legenda o powstaniu Karpat

W czasach kiedy ludzie zaczęli tworzyć państwa, na pograniczu kraju Wiślan istniała rozległa kraina. Powiadało się, że kraj ten był mlekiem i miodem płynący, ale był terenem zakazanym. Żyli tam bowiem potężni Olbrzymi. Na ich czele stał wielki król Karpus, który rządził siedemdziesięcioma siedmioma „Polami”. Każde „Pole” miało Olbrzymia Zwierzchnika, który opiekował się siedemdziesięcioma siedmioma osadami.

Wszystkie osady liczyły po siedemdziesiąt siedem tysięcy mieszkańców. Olbrzymi mieli po cztery metry wysokości, znali się na astronomii, łowiectwie, zielarstwie. Ale tylko król i Zwierzchnicy Pól posiadali niezwykle dar – mieli moc wznoszenia gór. Kiedy powiedzieli „tak”, w miejscu, o którym pomyśleli, tworzyły się góry, a kiedy powiedzieli „nie”, to pojawiały się przepaście.

Aby więc nie używać tych słów niechcący, uzgodnili, że jednym uderzeniem w stół będą wyrażać zgodę, a dwoma – dezaprobatę. Pewnego roku straszna susza nawiedziła kraj Olbrzymów, straty były tak wielkie, że zapanował głód. Zrozpaczony król Karpus przywołał Zwierzchników na naradę, która trwała siedem dni.

– Głód pustoszy nasze miasta i zabiera naszych braci. Tym czasem kraj Wiślan jest żyzny i bogaty w jedzenie. Mieszkają tam prości ludzie, którzy na wojaczce się nie znają. Z łatwością więc podbijemy te ziemie i uratujemy się od głodu. – W komnacie dało się słyszeć pomruki aprobaty dla królewskiego planu. Zachęcony władca przemawiał dalej. Pozostali Olbrzymi słuchali go z największą uwagą, co chwilę uderzeniem w stół wyrażając zgodę. Wrzawa była coraz głośniejsza, coraz więcej Olbrzymów uderzało dłonią w ogromny stół, zgadzając się ze swoim władcą. Wśród Zwierzchników był jeden młody Olbrzym, który niedawno otrzymał to stanowisko, a wraz z nim moc tworzenia gór i przepaści. Rozochocony coraz mocniejszymi uderzeniami, krzyknął: Tak! W komnacie zaległa cisza. Olbrzymi, widząc, że żadna góra nie wyrosła w miejscu, w którym się znajdują, zaczęli się wzajemnie przekrzykiwać, tupiąc nogami i uderzając rękoma.

– Tak! Tak! – krzyk Olbrzymów rozniósł się po całej krainie, aż dotarł do kraju Wiślan, o którym właśnie myśleli.

Tysiące uzbrojonych Olbrzymów ruszyły wkrótce w stronę kraju Wiślan, gdy nagle dotarli do wysokich gór, których wcześniej nie było. Zrozpaczeni, chcąc zniszczyć góry, zaczęli jednogłośnie krzyczyć: Nie! Nie! Wtem pod ich stopami rozstąpiła się ziemia. Ratując się przed śmiercią, uciekli w stronę gór. Ze wszystkich Olbrzymów ocalała jedynie garstka. Aby nie pomrzeć w górach z głodu, Zwierzchnicy wykorzystali swoją moc, zamieniając wszystkich w zwierzęta. Magii starczyło jedynie, żeby przekształcić siebie i pozostałe Olbrzymy w żmije. Dzięki trubadurom historia ta rozeszła się po okolicznych krainach i tak ludzie od imienia króla Karpusa nazwali góry Karpatami.

Odpowiedzi do karty pracy

Karpaty – podstawowe informacje

Łańcuch, 8, Karpowie, 190, 1300, Tatry, Alpy

Odpowiedzi do karty pracy – nazwy państw i ich flagi

Polska, Rumunia, Węgry, Słowacja, Ukraina, Czechy, Serbia

Flagi:

Polska

Rumunia

Węgry

Słowacja

Ukraina

Czechy

Serbia

DLA UCZNIĄ

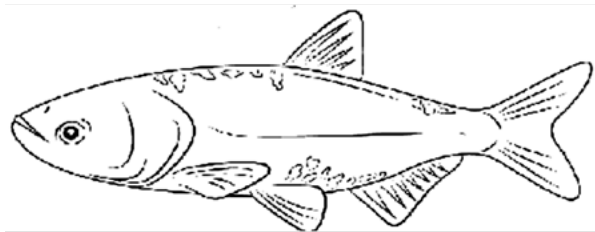
Karpaty – podstawowe informacje

Drogi Detektywie!

Do wydawnictwa, które drukowało te materiały, wdarł się złośliwy skrzat i zamienił informacje o Karpatach na zagadki. Rozwiąż je i bądź sprytniejszy od skrzata!

Karpaty to górski, który znajduje się w środkowej Europie i obejmuje teren ($2+1+3+2=$ .....) państw: Polski, Czech, Słowacji, Węgier, Rumunii, Serbii, Austrii i Ukrainy.

Nazwa pochodzi od plemienia, które zamieszkiwało te tereny:

+

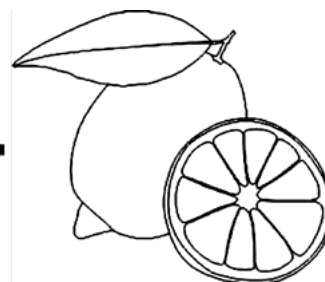
~~S~~

Góry te zajmują powierzchnię ($100+100-10=$ .....) tysięcy kilometrów, a ciągną się łukiem o długości ($500+400+600+300-500=$ .....) km.

Najwyższym pasmem Karpat są:

~~Czki~~

+

~~na~~

Karpaty są drugim co do wielkości łańcuchem górskim w Europie. Pierwszym są: $\text{H} \odot \phi \bullet$

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	O	P	R	S	T	U	W	X	Y	Z
F	Θ	¥	®	>	□	♣	♪	☺	˘	#	☀	@	£	×	œ	φ	˘	€	Ж	l	§	ψ	•	≡

Karta pracy – nazwy państw i ich flagi

Literki bardzo dobrze się bawiły i pozamieniały się kolejnością. Pomóż im wrócić na swoje miejsce, a dowiesz się, na terenie jakich państw leżą Karpaty.

APLOSK – .....

NAUKIRA – .....

CYZCEH – .....

ŁAOSWCAJ – .....

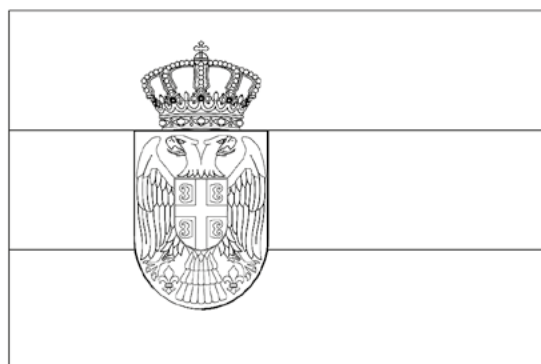
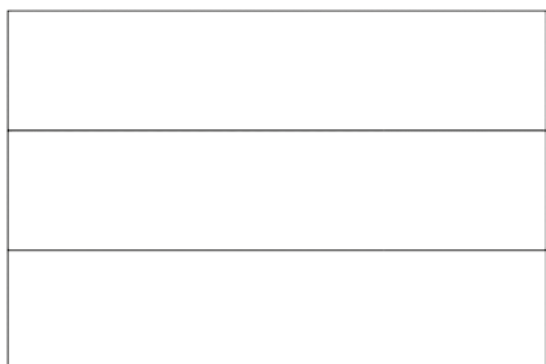
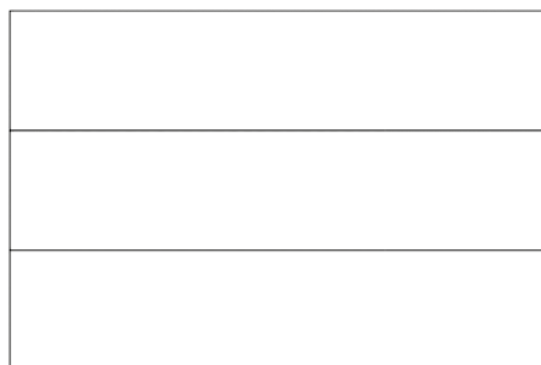
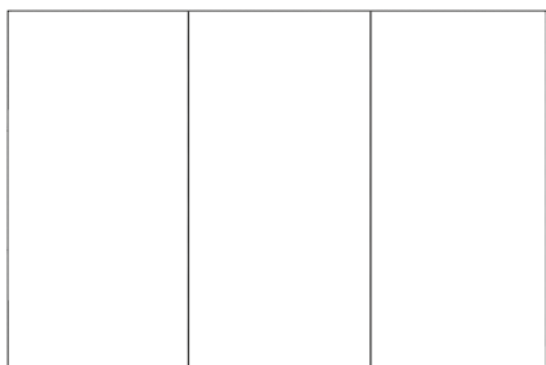
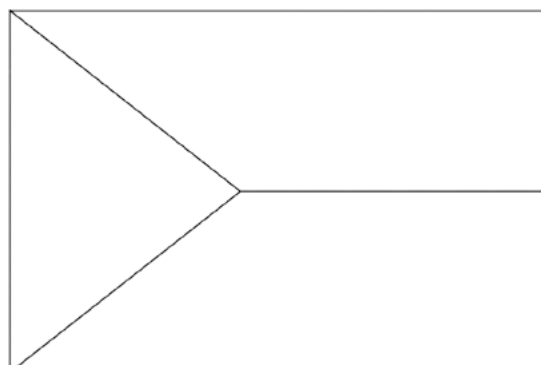
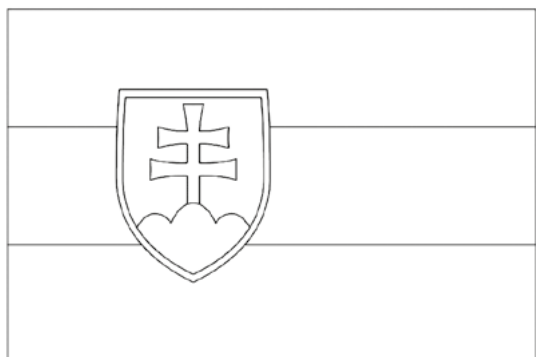
YWGEŃ – .....

NIURMAU – .....

AISEBR – .....

Flagi są bardzo smutne, bo kolory z nich uciekły i poszły na górską wycieczkę. Pokoloruj puste ramki na właściwe kolory – jeżeli potrzebujesz pomocy, skorzystaj z atlasu lub encyklopedii. Jeżeli masz dostęp do internetu – poszukaj tam interesujących Cię informacji. Następnie wytnij gotowe flagi i dopasuj do właściwych państw z poprzedniego ćwiczenia. Przyklej je mocno, żeby więcej nie uciekały! 😊

Karta pracy – mapa Europy

Drogi Podróżniku-Detektywie!

Czeka dziś na Ciebie przygoda i dużo niespodzianek. Będziesz musiał wykazać się sprytem i wiedzą. Czytaj uważnie pytania, oglądaj obrazki, odgaduj zagadki i baw się dobrze! 😊

Oto Twoje pierwsze zadanie (bardzo łatwe na początek):

1. Co przedstawia ta mapa? Gdy odgadniesz, nie wyrzucaj mapy – jeszcze się dziś przyda 😊

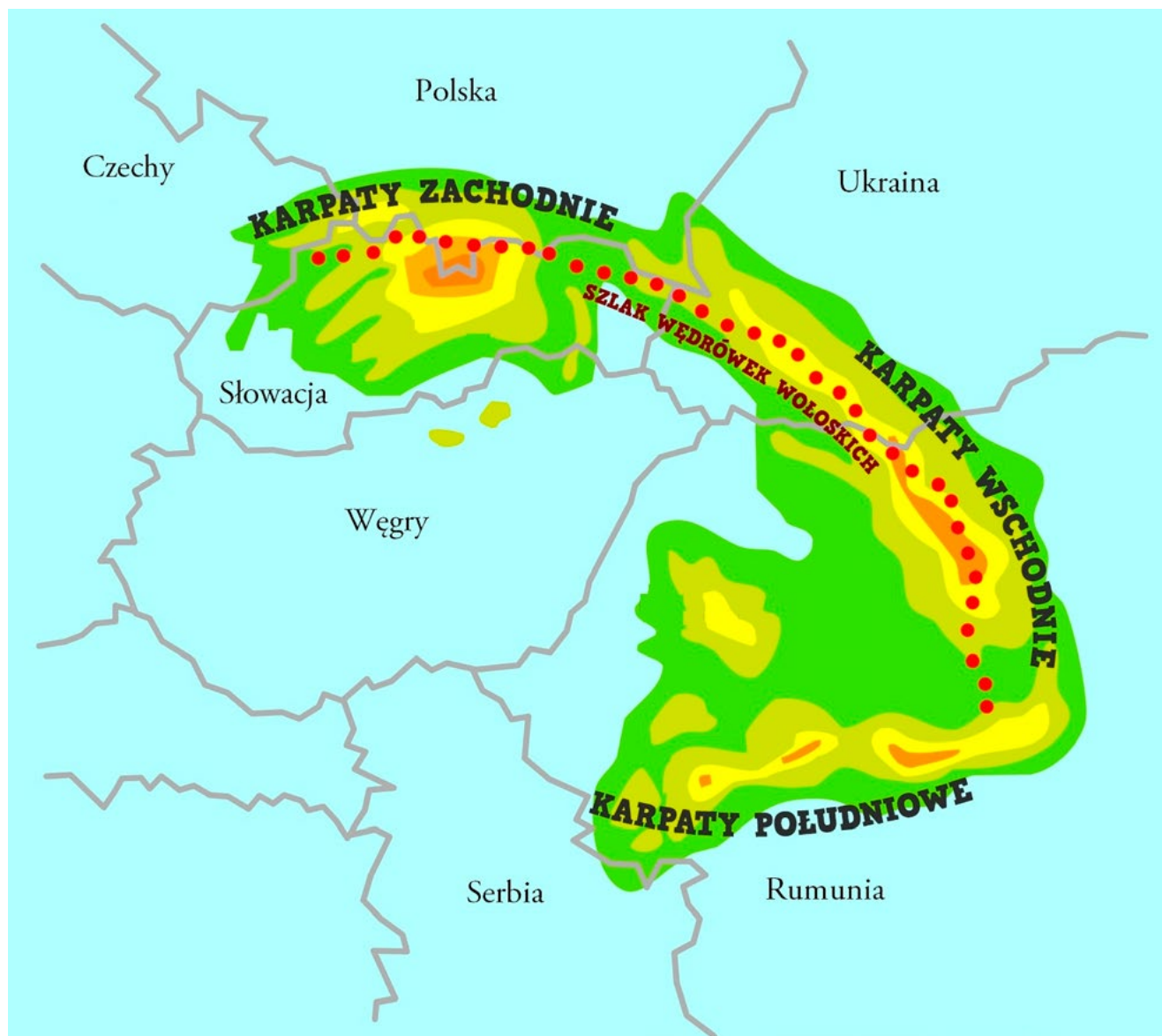

Karta pracy – mapa Karpat

Drogi Podróżniku!

Wiesz już całkiem sporo o Karpatach. Ale czy umiesz je sam odnaleźć na mapie i narysować?

Spójrz! Przed Tobą mapa Karpat z zaznaczonymi granicami państw – pomoże Ci w wykonaniu tego zadania. Weź ołówek albo kredkę i postaraj się sam narysować Karpaty na mapie Europy, którą dostałeś na początku zajęć.

DLA NAUCZYCIELA

GÓRALSKIE SKARBY

Scenariusz zajęć

1. **Temat zajęć** – Góralskie skarby
2. **Adresat zajęć** – uczniowie nauczania wczesnoszkolnego
3. **Etap edukacyjny** – I etap edukacyjny
4. **Miejsce i czas realizacji zajęć** – klasa szkolna, pracownia komputerowa z dostępem do internetu; czas trwania: zajęcia blokowe do indywidualnego zestawienia i podziału przez nauczyciela – preferowany cały dzień zajęć szkolnych
5. **Cel ogólny:**
  - poznawanie szeroko pojętej kultury Karpat
  - rozwijanie kompetencji społecznych
  - rozwijanie ekspresji plastycznej i ruchowej
6. **Cele szczegółowe:**

Uczeń zna:

  - składowe kultury
  - pojęcia: „legenda”, „podanie”, „folklor”, „kultura”, „tradycja”
  - pojęcie własności intelektualnej

Uczeń rozumie:

  - czytany przez nauczyciela tekst
  - polecenia w teście uważnego słuchania
  - rolę stroju odświętnego w tradycji ludowej
  - rolę kultury ludowej w życiu społeczności

Uczeń potrafi:

  - pracować samodzielnie w ciszy i skupieniu
  - pracować w grupie przy podanym ćwiczeniu
  - słuchać z uwagą tekstu czytanego przez nauczyciela
  - rozwiązać zadanie z ukrytymi słowami
  - korzystać z różnych źródeł informacji, w tym z udostępnionych zasobów internetowych
  - słuchać muzyki w połączeniu z aktywnością ruchową (swobodne pląsanie i gesty dźwiękotwórcze)
  - wykonać pracę plastyczną za pomocą farb i mazaków
7. **Środki dydaktyczne** – prezentacja multimedialna, rozsypanka słowna, test uważnego słuchania, farby, mazaki, folie przezroczyste typu „koszulki”, wydruki wzorów parzenic, album multimedialny zdjęć malarstwa na szkłe, linki do nagrań występów zespołów ludowych
8. **Zastosowanie narzędzi ICT do realizacji zajęć** – komputery z dostępem do internetu, rzutnik multimedialny
9. **Formy pracy** – zbiorowa, grupowa (w parach/trójkach), indywidualna (zróżnicowana na 2 poziomy)
10. **Metody i techniki pracy:**
  - eksponujące (prezentacja multimedialna, pogadanka heurystyczna)
  - operacyjne
  - problemowe
11. **Opis przebiegu zajęć**
  1. Wprowadzenie pojęć „kultura”, „folklor”, kultura jako skarb
  2. Odczytanie legendy o Jaśku i ukrytym skarbie
  3. Wypełnienie testów uważnego słuchania ze zrozumieniem
  4. Muzyka ludowa – zachęta do pląsania w rytm i wybijania rytmu
  5. Przedstawienie prezentacji multimedialnej o strojach
  6. Zadanie plastyczne – odrysowanie na folii wzoru parzenicy, następnie ozdabianie kolorami
  7. Prezentacja obrazów na szkłe – rozmowa na temat przedstawionych scen i emocji, które wywołują u oglądającego
  8. Moduł dotyczący architektury – może być realizowany jako zadanie domowe lub osobna lekcja w sali komputerowej

12. Komentarz metodyczno-dydaktyczny

Zajęcia dają możliwość doświadczenia różnych aspektów kultury na sobie samym (prace plastyczne, taniec, legendy), umieszczają dziecko w szerokim nurcie bycia odbiorcą i częścią składową kultury.

Lekcja 7

---

1. Czynności organizacyjno-porządkowe.
2. Nawiązanie do tematu zajęć – wprowadzenie pojęć „kultura”, „folklor”, kultura jako skarb.
3. Rozdanie materiałów do ćwiczenia z ukrytymi słowami, wykonanie ćwiczenia jako wprowadzenie do zajęć.
4. Odczytanie legendy o Jaśku i ukrytym skarbie.
5. Rozmowa na temat tekstu i jego zrozumienia, nawiązanie do emocji zarówno bohaterów tekstu, jak i samych uczniów. Upewnienie się, że uczniowie znają i rozumieją pojęcie legendy oraz jej roli kulturotwórczej w życiu społeczności.
6. Rozdanie i wypełnienie testów uważnego słuchania ze zróżnicowaniem testów na standardowe i zmienione celem dostosowania do specjalnych potrzeb edukacyjnych.
7. Przejście do następnego modułu – muzyka ludowa. Odtworzenie krótkiego utworu (ok. 3 minuty) – ludowego tańca podhalańskiego. Rozmowa z uczniami po prezentacji o charakterze utworu, tempie melodii, nastroju. Uczniowie powinni rozróżnić, kto jest wykonawcą utworu (kapela ludowa). https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=Le6Ja_d95Q0
8. Odtworzenie kolejnego utworu – zachęta do płaśnięcia w rytm i wybijania rytmu rękami i nogami. Jeżeli dzieci tańczą hobbystycznie w zespołach ludowych, prosba o spontaniczny pokaz dla reszty klasy. https://www.youtube.com/watch?v=F_BDLYAfg7w
9. Przejście do kolejnego modułu – stroje. Jako nawiązania można użyć przykładu strojów tancerzy. Rozmowa o eleganckich ubiorach współcześnie i okazjach, w trakcie których są one noszone. Odwołanie do istnienia w rodzinach tradycji ludowych – stroje i okoliczności, w których współcześnie są używane.
10. Przedstawienie prezentacji multimedialnej o strojach – z omówieniem.
11. Zapowiedź pracy własnej dzieci – rozdanie wzorów parzenic (wyjaśnienie, czym jest parzenica i gdzie ją można znaleźć) i „koszulek” foliowych. Podanie instrukcji zadania plastycznego – odrysowanie na folii wzoru parzenicy (ćwiczenie motoryki małej), następnie ozdabianie dodatkowymi kolorami (żeby indywidualizować wzory). Gotowe prace należy przypiąć na tablicy korkowej do wyschnięcia (można zrobić wystawę, ozdobić ściany lub okna sali, przyklejając folie taśmą dwustronną).
12. W trakcie wykonywania prac plastycznych lub tworzenia wystawy po ich zakończeniu opowiedzenie historii obrazników – czyli obwoźnych sprzedawców obrazów na szkłe, którzy chodzili po górskich wioskach i sprzedawali obrazy, najczęściej ze świętymi. Sprzedaży towarzyszył rytuał wspólnej modlitwy i wyboru kolejnych obrazów do kolekcji gospodarzy. Przedstawienie techniki malowania szkła – tak jak pracują uczniowie – od konturu do wypełnienia i ewentualnego zabezpieczenia całości pracy lakierem bezbarwnym.
13. Prezentacja kilku obrazów na szkłe (w załączniku) – rozmowa na temat przedstawionych scen i emocji, które wywołują u oglądającego.
14. W zależności od organizacji pomieszczeń szkolnych, dostępnego czasu i koncentracji uczniów ostatni moduł, dotyczący architektury, może być realizowany również jako zadanie domowe lub osobna lekcja w sali komputerowej. Klasa zostaje podzielona na zespoły/grupy robocze 2-3-osobowe. Zadaniem każdej z grup jest poszukiwanie zdjęć/obrazów architektury Karpat oraz informacji na temat rodzaju i stylu zabudowy tego rejonu.

Legenda o ukrytych skarbach

Dawniej w górach żyli zbóje, ale z czasem los okolicznych mieszkańców poprawił się i zbóje już nie byli potrzebni. W podhalańskich wioskach krążyła jednak legenda o zbójceckich skarbach. Jasiek z Kościeliska bardzo lubił tych opowiadań słuchać, toteż często chadzał na góralskie posiadłości do starych gazdów. Pewnego razu udał się do starego Zubka, gdzie spotykali się gazdowie, aby wspominać stare czasy.

Wśród nich był gazda nazwiskiem Mateja, który za młodu był zbójnikiem i najwięcej ze wszystkich o skarbach wiedział. Jasiek nawet nie podejrzewał starego gazdy o zbójcecką przeszłość, ale bardzo lubił słuchać jego opowiadań. Mateja opowiadał, jak to zbójnicy napadali na bogaczy przejeżdżających przez góry, a odebrane im skarby ukrywali w Dolinie Kościeliskiej. Zbójnickie skrzynie pełne złota i kosztowności miały się znajdować w jednej z jaskiń pod skalną półką. Inni gospodarze ostudzali zapał młodego Jaśka, ostrzegając, że na skarby te rzucono klątwę i ten, kto je zabierze, to tylko na swą zgubę. Mówiono bowiem, że Harnaś przyproceedził czarownicę, aby ukarała każdego, kto sięgnie po złoto.

Teraz skarby są ukryte, a pamięć o nich pozostała jedynie w opowiadaniach starych gazdów. Jasiek, niepomny słów przestrogi, mówiących o klątwie i utrapieniach osób, które skarb zabiorą, postanowił jednak go odnaleźć. Kilka lat zajęły mu poszukiwania, do niektórych miejsc wracał kilka razy, sprawdzał dokładnie, by być pewnym, że niczego nie pominął. Aż nadszedł dzień, w którym Jasiek odnalazł skalną półkę i ukryty pod nią skarb – wielkie skrzynie, wypełnione kosztownościami, złotem i srebrem.

Początkowo Jasiek miał wątpliwości – skoro legendy o skarbie były prawdziwe, to również te o urokach mogły być. Coś jednak szeptało mu, że po tylu latach czary straciły moc. Wziął więc sakiewkę ze złotem, a wejście do jaskini ze skarbami dobrze ukrył i wrócił do domu. Nie przeczuwał, co ma się wkrótce wydarzyć. Po kilku dniach zaczęło padać Jaśkowi bydło, myszy zjadły jego zboże, a on sam popadł w chorobę. Mimo to nie chciał rozstać się ze skarbem. Jednak kiedy zachorowały jego żona i dzieci, udał się do gazdów po radę. Ci nakazali mu zwrócić złoto, które trzyma w domu i zapomnieć o reszcie kosztowności.

Jasiek posłuchał rady niechętnie, ale kiedy zwrócił skarb, jego rodzina natychmiast wyzdrowiała. W kolejnym roku miał lepsze plony niż wcześniej, a i w krótkim czasie dorobił się nowego konia i innych zwierząt. Od tamtej pory również Jasiek często przestrzegał innych przed szukaniem zaczarowanych kosztowności.

Test na uważne słuchanie – klucz – wersja standardowa

1. Skąd pochodził Jasiek, główny bohater legendy?

Jasiek pochodził z Kościeliska.

2. Co znajdowało się w skrzyniach ze skarbami, które gromadzili zbójnicy?

W skrzyniach znajdowały się kosztowności, srebro i złoto.

3. Kto miał karać śmiazków, którzy chcieli zabrać skarb zbójników?

Miała ich karać czarownica.

4. Gdzie Jasiek odnalazł skarb zbójników?

Jasiek odnalazł go w jaskini pod skalną półką.

5. Co poradzili gazdowie Jaśkowi?

Gazdowie poradzili Jaśkowi, żeby oddał zbójnicki skarb.

Ocenianie:

Oceniana jest poprawność merytoryczna oraz formalna odpowiedzi (odpowiedź pełnym zdaniem). W zależności od obowiązujących w szkole kryteriów oceniania oraz systemu stosowanego przez nauczyciela – oceny numeryczne lub symboliczne (pieczątki, bużki). Liczba odpowiedzi na pytania odpowiada uzyskanej ocenie.

Test na uważne słuchanie – klucz – wersja dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych

---

1. Jak miał na imię główny bohater tej legendy?
Główny bohater miał na imię Jasiek.
2. Skąd zbóje mieli swoje skarby?
Kradli je bogatym ludziom.
3. Dlaczego ludzie bali się zabrać skarb zbójników?
Bo wierzyli, że jest przeklęty lub że broni go czarownica.
4. Co przydarzyło się bohaterowi, gdy przyniósł skarb do domu?
Rozchorował się Jasiek, jego żona i dzieci lub/i myszy zjadły zboże, lub/i umierało mu bydło.
5. Co zrobił bohater ze znalezionym skarbem?
Jasiek odniósł skarb z powrotem na miejsce.

Ocenianie:

Oceniana jest poprawność merytoryczna odpowiedzi. W zależności od obowiązujących w szkole kryteriów oceniania oraz systemu stosowanego przez nauczyciela – oceny numeryczne lub symboliczne (pieczątki, buźki). Liczba odpowiedzi na pytania odpowiada uzyskanej ocenie.

Rozsypanka słowna – klucz

Staremu góralowi uciekło 7 słów i schowało się pomiędzy literkami. Pomóż mu je znaleźć, a dowiesz się, czym będziemy się dzisiaj zajmować na lekcji. Słowa były bardzo sprytnie i schowały się w rzędach pionowych, poziomych i skośnych. Część z nich jest zapisana do góry nogami. Otocz każde z nich kolorowym kółeczkiem, z którego się już nie wydostanie.

B	C	L	E	G	E	N	D	Y	B	A	N
J	D	Q	F	E	Z	G	F	A	U	R	Z
E	D	A	K	Y	Z	U	M	X	H	C	B
D	G	S	H	K	L	E	T	A	K	H	A
Z	F	D	T	M	V	B	I	V	L	I	M
E	A	E	F	R	Z	R	D	B	K	T	V
N	N	A	G	N	O	Y	V	A	Q	E	A
I	J	C	G	T	C	J	H	H	W	K	K
E	K	Q	S	G	X	P	E	T	E	T	I
A	Z	I	K	D	Q	I	N	Y	R	U	U
D	H	N	J	K	Y	G	J	R	D	R	T
C	V	B	O	W	T	S	R	A	L	A	M

Słowa z rozsypanki: malarstwo, muzyka, historia, jedzenie, stroje, legendy, architektura

Malarstwo na szkle

Malarstwo na szkle

Malarstwo na szkłe

106

STROJE LUDOWE

CO TO STRÓJ LUDOWY?

- Czym dzisiaj jest strój?
- Dawniej podział na ludowe ubiory codzienne i odświętne – i te właśnie nazywano strojami.
- Bogato dekorowane, szyte z lepszych materiałów, służyły długie lata, a niekiedy były przekazywane w spadku.
- Strój miał podkreślać więź łączącą człowieka z lokalną społecznością, ale też jego własne bogactwo i miejsce w lokalnej społeczności.
- Stroje różniły się jeśli chodzi o pory roku, stan cywilny i społeczny noszącego, a także miały podkreślać zręczność i piękno szycia – często były to wyroby własnoręczne.

ELEMENTY STROJU DAMSKIEGO I MĘSKIEGO

GALERIA STROJÓW KARPACKICH

STRÓJ PODHALAŃSKI

STRÓJ ORAWSKI

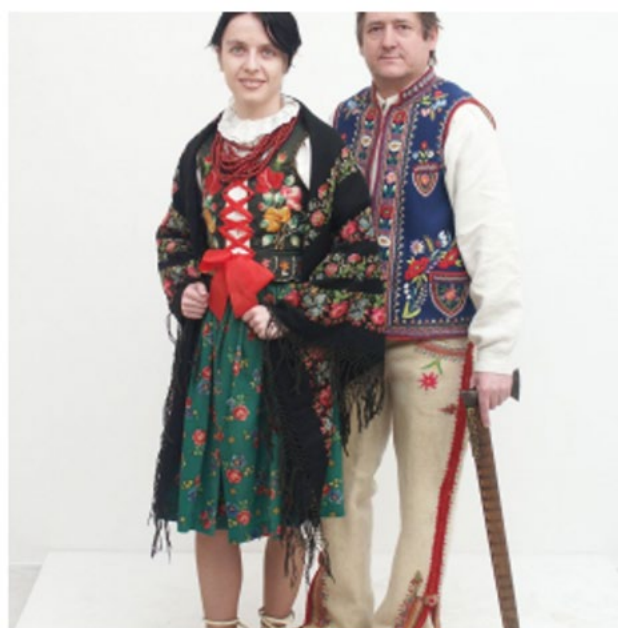
STRÓJ SPISKI

STRÓJ GÓRALI ŻYWIECKICH

STRÓJ GÓRALI SZCZAWNICKICH

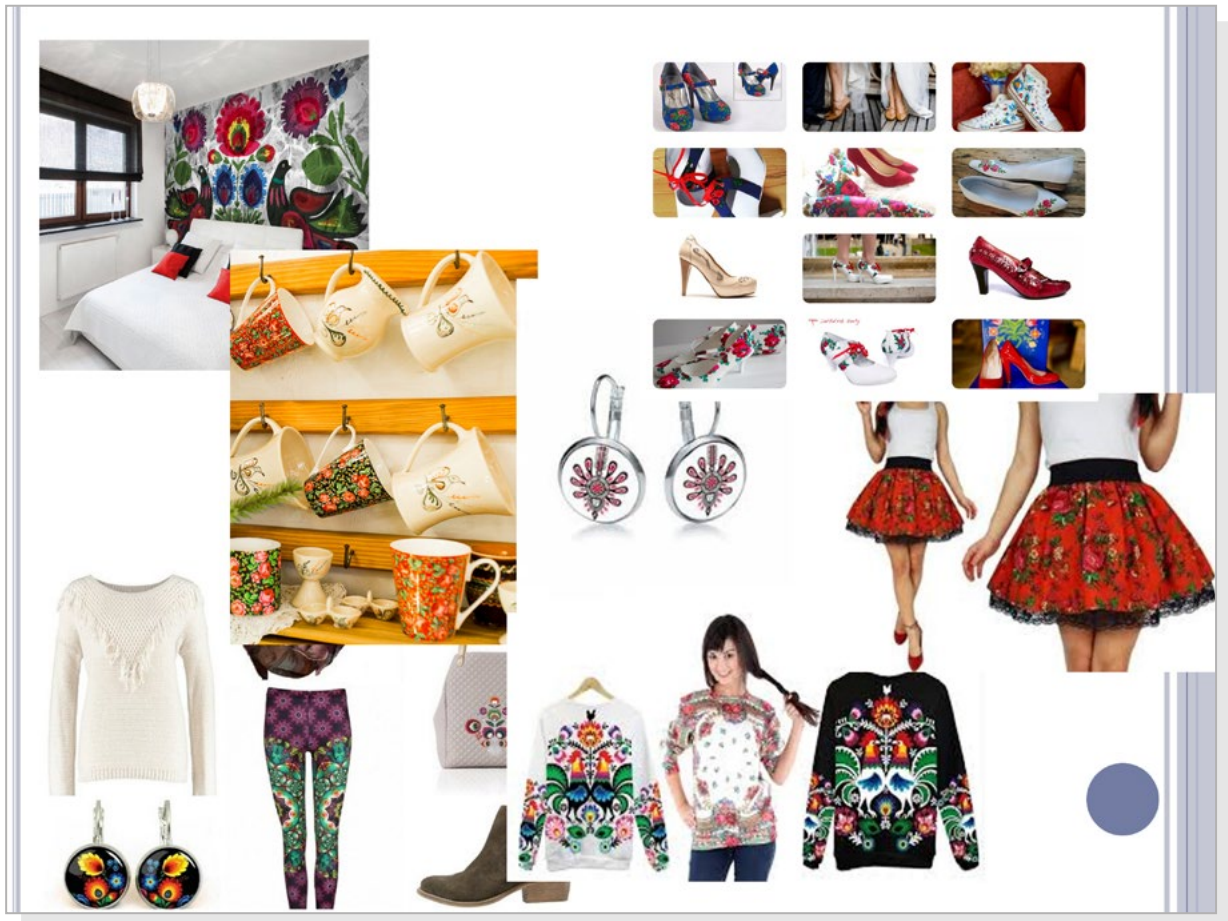
STRÓJ GÓRALI ŁĄCKICH

STRÓJ HUCULSKI

LUDOWE INSPIRACJE

DLA UCZNIAS**Test na uważne słuchanie**

Wysłuchałaś/wysłuchałeś tekstu legendy o góralskim skarbie. Teraz odpowiedz na kilka pytań – pamiętaj, żeby odpowiadać pełnymi zdaniami. Powodzenia 😊

1. Skąd pochodził Jasiek, główny bohater legendy?

.....

2. Co znajdowało się w skrzyniach ze skarbami, które gromadzili zbójnicy?

.....

3. Kto miał karać śmiałków, którzy chcieli zabrać skarb zbójników?

.....

4. Gdzie Jasiek odnalazł skarb zbójników?

.....

5. Co poradzili gazdowie Jaśkowi?

.....

Test na uważne słuchanie – wersja dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

---

Wysłuchałaś/wysłuchałeś tekstu legendy o góralskim skarbie. Teraz odpowiedz na kilka pytań – pamiętaj, żeby odpowiadać pełnymi zdaniami. Powodzenia 😊

1. Jak miał na imię główny bohater tej legendy?

.....

2. Skąd zbóje mieli swoje skarby?

.....

3. Dlaczego ludzie bali się zabrać skarb zbójników?

.....

4. Co przydarzyło się bohaterowi, gdy przyniósł skarb do domu?

.....

5. Co zrobił bohater ze znalezionym skarbem?

.....

Rozsypanka słowna

Staremu góralowi uciekło 7 słów i schowało się pomiędzy literkami. Pomóż mu je znaleźć, a dowiesz się, czym będziemy się dzisiaj zajmować na lekcji. Słowa były bardzo sprytne i schowały się w rzędach pionowych, poziomych i skośnych. Część z nich jest zapisana do góry nogami. Otocz każde z nich kolorowym kółeczkiem, z którego się już nie wydostanie.

B	C	L	E	G	E	N	D	Y	B	A	N
J	D	Q	F	E	Z	G	F	A	U	R	Z
E	D	A	K	Y	Z	U	M	X	H	C	B
D	G	S	H	K	L	E	T	A	K	H	A
Z	F	D	T	M	V	B	I	V	L	I	M
E	A	E	F	R	Z	R	D	B	K	T	V
N	N	A	G	N	O	Y	V	A	Q	E	A
I	J	C	G	T	C	J	H	H	W	K	K
E	K	Q	S	G	X	P	E	T	E	T	I
A	Z	I	K	D	Q	I	N	Y	R	U	U
D	H	N	J	K	Y	G	J	R	D	R	T
C	V	B	O	W	T	S	R	A	L	A	M

DLA NAUCZYCIELI

BYĆ JAK SŁAWNI MALARZE

Scenariusz zajęć

1. **Temat zajęć** – Być jak... sławni malarze
2. **Adresat zajęć** – uczniowie nauczania wczesnoszkolnego
3. **Etap edukacyjny** – I etap edukacyjny
4. **Miejsce i czas realizacji zajęć** – klasa szkolna, czas trwania: do indywidualnego rozpatrzenia przez nauczyciela
5. **Cel ogólny:**
  - poznawanie przyrody karpackiej
  - rozwijanie ekspresji twórczej dziecka
  - ustalanie granic ingerencji człowieka w przyrodę
6. **Cele szczegółowe:**
Uczeń zna:
  - rodzaje figur geometrycznych
  - różne techniki plastyczne (rysowanie, malowanie, wyklejanie)
  - pojęcia „wystawa”, „wernisaż”
 Uczeń rozumie:
  - wartość i piękno naturalnego środowiska przyrodniczego
  - metaforyczność zadania plastycznego, jakie ma do wykonania
 Uczeń potrafi:
  - świadomie i twórczo korzystać z różnych technik artystycznych
  - rozpoznać i nazwać elementy krajobrazu górskiego
  - odczuć i zwerbalizować swoje emocje oraz opinię w temacie podjętej dyskusji
  - wypowiadać się płynnie, pełnymi zdaniami w uporządkowany sposób
  - słuchać z uwagą i czekać na swoją kolej
7. **Środki dydaktyczne** – prezentacja multimedialna, farby, kredki, klej, nożyce, kolorowy papier, materiały z recydingu, ścinki materiałów, itp.
8. **Zastosowanie narzędzi ICT w realizacji zajęć** – rzutnik multimedialny
9. **Formy pracy** – zbiorowa i indywidualna (bez podziału ze względu na różnorakie potrzeby edukacyjne)
10. **Metody i techniki pracy:**
  - eksponująca (prezentacja obrazów kubitycznych)
  - operacyjna (tworzenie własnych kompozycji plastycznych) – różnorodne techniki
  - malarska
11. **Opis przebiegu zajęć**
  1. Przypomnienie, czym są figury geometryczne i jakie ich rodzaje znają uczniowie
  2. Krótki wstęp o kubizmie, prezentacja i rozmowa z uczniami na temat obrazów kubitycznych
  3. Część warsztatowa – prezentacja karpaccich widoków; rozmowa na temat przyrody, jej piękna i miejsc ludzkiej ingerencji
  4. Wykonanie 2 prac plastycznych w dowolnej formie – obie mają przedstawiać krajobraz Karpat za pomocą figur geometrycznych, z tym że jedna bez ingerencji człowieka, a druga z jej uwzględnieniem
  5. Stworzenie wystawy prac
12. **Komentarz metodyczno-dydaktyczny**
Kluczowym elementem zajęć jest dyskusja z uczniami o granicach ludzkiej ingerencji w przyrodę i zgubnych skutkach ich przekraczania np. poprzez niezaplanowane działania gospodarki przestrzennej.

Lekcja 8

---

1. Czynności organizacyjno-porządkowe
2. Przypomnienie, czym są figury geometryczne i jakie ich rodzaje znają uczniowie.
3. Próba znalezienia figur geometrycznych w najbliższym otoczeniu dzieci – sala lekcyjna, widok za oknem, itp.
4. Krótki wstęp o kubizmie – kierunek w sztuce, który powstał na początku XX w. we Francji i polegał na uproszczeniu widzianego świata do figur geometrycznych i brył, czasem wykrzywionych, przesuniętych i przedstawiających rzeczywistość w sposób niedokładny. Najbardziej znany przedstawiciel kubizmu to Pablo Picasso. Nazwa pochodzi od słowa „cube” – bryła.
5. Prezentacja i rozmowa z uczniami na temat obrazów kubistycznych.
6. Część warsztatowa – włączenie prezentacji karpackich widoków (prezentacja zapętlona w trybie ciągłym) jako inspiracji działań uczniów. Rozmowa na temat przyrody, jej piękna i miejsc ludzkiej ingerencji – domy, pensjonaty, wieżowce, sklepy, galerie handlowe, parkingi, itd.
7. Dzieci wykonują dwie prace w dowolnej technice – malarskiej, kolaż, wydzieranka, wyklejanka. Obie mają przedstawiać krajobraz Karpat za pomocą figur geometrycznych, z tym że jedna bez ingerencji człowieka, a druga z jej uwzględnieniem (z doklejonymi wymienionymi wyżej elementami ludzkiej ingerencji w naturę).
8. Stworzenie wystawy/wernisażu (wyjaśnienie pojęć dzieciom), dostępnej dla całej szkoły lub klasy, z przedstawionymi dwiema wizjami świata Karpat. Rozmowa, która z tych wizji jest lepsza i dlaczego.

Aby całość dużej ilości materiału była akceptowalna dla dzieci na tym etapie edukacyjnym, doradza się stosowanie naprzemienne metod statycznych i dynamicznych, problemowych i twórczych. Powinno się zwrócić szczególną uwagę na istotną rolę i miejsce kultury ludowej w życiu mieszkańców Karpat, a także położyć nacisk na traktowanie kultury jako ważnej wartości w życiu społecznym. Nauczyciel winien również zachęcać uczniów do swobodnej ekspresji uczuć związanych z proponowanymi tematami zarówno w warstwie słownej, jak i działalności artystycznej (plastycznej/muzycznej).

Prezentacja "Zdjęcia Karpat - inspiracja"

Prezentacja "Zdjęcia Karpat - inspiracja"

Prezentacja "Zdjęcia Karpat - inspiracja"

Prezentacja "Zdjęcia Karpat - inspiracja"

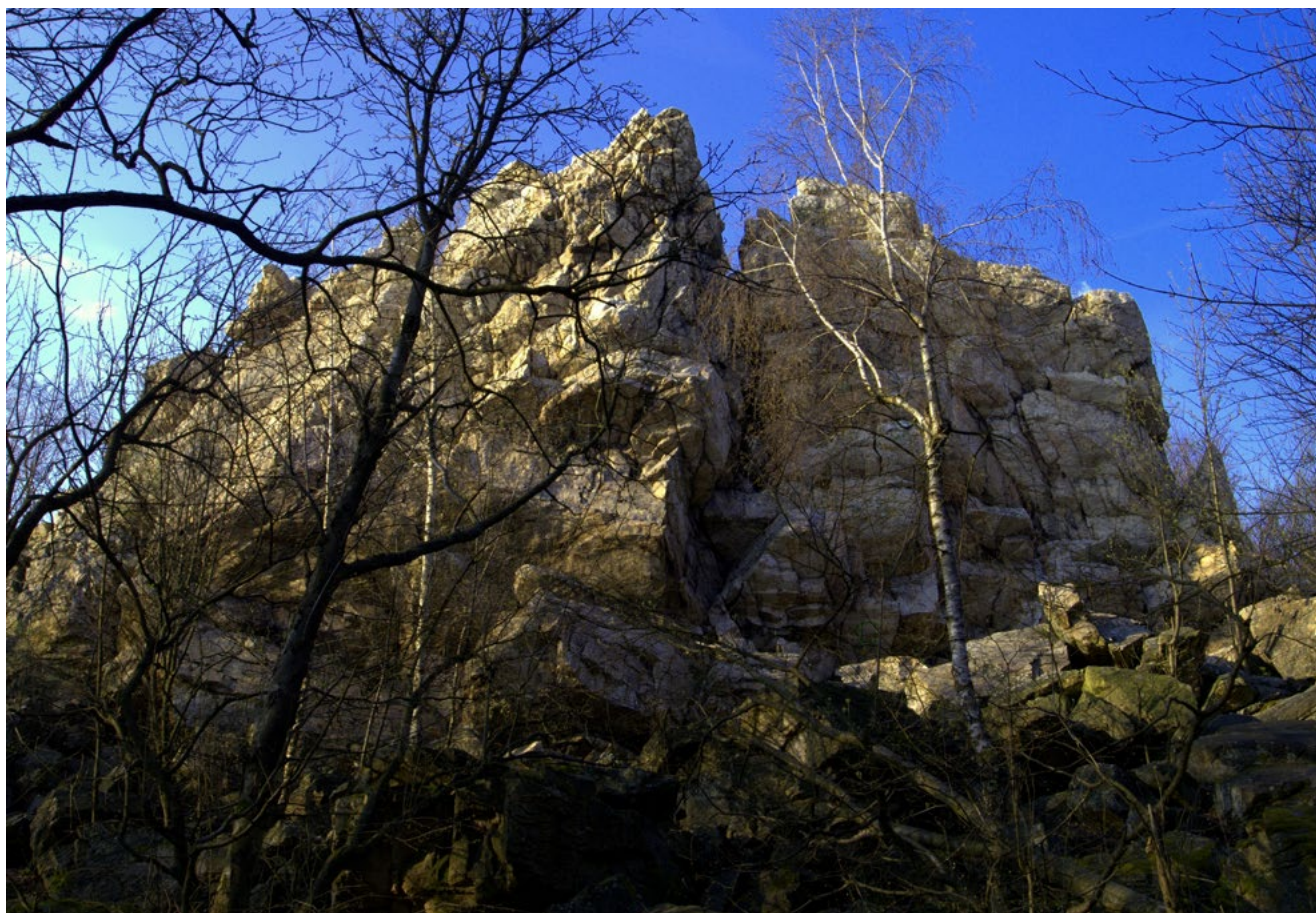

Prezentacja "Zdjęcia Karpat - inspiracja"

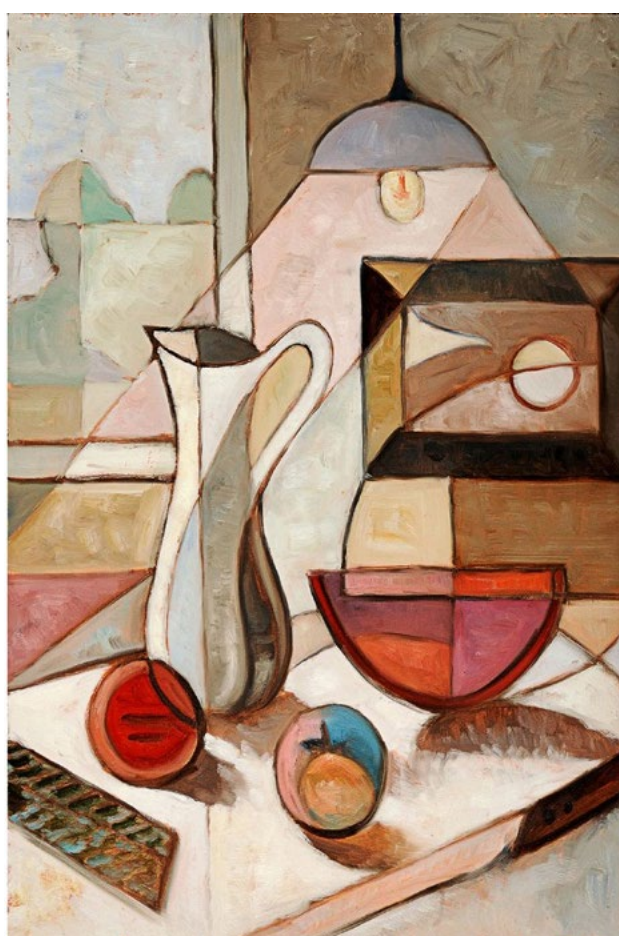
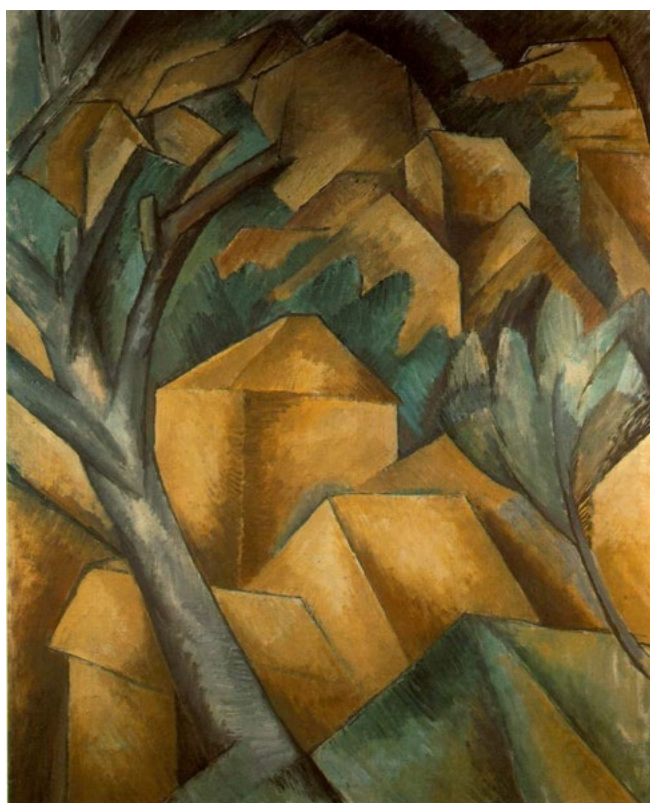
Prezentacja "Zdjęcia Karpat - inspiracja"

Prezentacja "Zdjęcia Karpat - inspiracja"

Kubizm - obrazy

NOTATKI

DLA NAUCZYCIELI

ZAWÓD URBANISTA

Scenariusz zajęć

1. **Temat zajęć** – Zostań urbanistą!
2. **Adresat zajęć** – uczniowie nauczania wczesnoszkolnego
3. **Etap edukacyjny** – I etap edukacyjny
4. **Miejsce i czas realizacji zajęć** – sala szkolna, wycieczka tematyczna, czas zależny od ustaleń indywidualnych nauczyciela prowadzącego (bloki do realizacji w szkole lub jako zadanie domowe)
5. **Cel ogólny (główny)**
  - uświadomienie roli planowania przestrzennego jako istotnego czynnika działalności człowieka mającego wpływ na przyrodę
6. **Cele szczegółowe**

Uczeń zna:

  - charakterystykę zawodów architekt i urbanista
  - położenie i warunki naturalne swojej miejscowości
  - mapę swojej miejscowości

Uczeń rozumie:

  - rolę i zadania człowieka w ochronie przyrody
  - konieczność rozsądnego planowania przestrzeni miejskiej i wiejskiej, opartego na szacunku wobec natury i kultury

Uczeń potrafi:

  - pracować w zespole, prawidłowo komunikować swoje poglądy i emocje
  - zaplanować pracę projektową i uczestniczyć w jej realizacji
  - uczestniczyć w dyskusji z poszanowaniem jej zasad
  - wskazać na mapie swojej miejscowości interesujące zabytki, pomniki przyrody, punkty widokowe, tereny rekreacyjne, parki krajobrazowe, itd.
  - wykorzystywać urządzenia cyfrowe w celu odnalezienia potrzebnych informacji
7. **Środki dydaktyczne** – prezentacja multimedialna, pracownia komputerowa, mapy miasta/okolicy, kartki wielkoformatowe, mazaki, ołówki, linijki
8. **Zastosowanie narzędzi ICT do realizacji zajęć** – komputer z rzutnikiem multimedialnym, poszukiwanie informacji i map w internecie
9. **Formy pracy** – indywidualna, grupowa (2-5 osób)
10. **Metody i techniki pracy:** wizyta gościa/wywiad z interesującym człowiekiem, dyskusja, pogadanka heurystyczna, poszukiwanie informacji, czytanie map, przygotowanie i przeprowadzenie wywiadu
11. **Opis przebiegu zajęć**
  1. Możliwe 2 warianty lekcji w zależności od możliwości zaproszenia do klasy architekta/urbanisty

Wersja A – z gościem: pogadanka i dyskusja, zadanie domowe oparte na poszukiwaniach kartograficznych

Wersja B – bez gościa: prezentacja multimedialna i zapoznanie dzieci z materiałami kartograficznymi, samodzielne rysowanie map
  2. Blok projektowy. Przygotowanie pytań do ankiety związanej z planowaniem przestrzennym w miejscowości, w której znajduje się szkoła. Przeprowadzenie przez dzieci takiego wywiadu na grupie bezpiecznej (rodzina, nauczyciele, sąsiedzi). Podsumowanie wyników ankiety.
12. **Komentarz metodyczno-dydaktyczny**

Celem zajęć jest uświadomienie wagi dobrego, ekologicznego planowania przestrzennego oraz konsekwencji chaotycznej, niekontrolowanej zabudowy. Ważnym elementem jest ćwiczenie umiejętności społecznych.
13. **Materiały dodatkowe:** prezentacja multimedialna, wydruki map i dostęp do internetu.

Lekcja 9

---

1. Czynności organizacyjno-porządkowe.
2. Możliwe 2 warianty lekcji w zależności od możliwości zaproszenia do klasy architekta/urbanisty.

Wersja A – z gościem

- przedstawienie gościa i wstępna rozmowa z dziećmi, czym się on zajmuje;
- zajęcia przygotowane przez gościa (wcześniejsze ustalenie nacisku na organizację przestrzeni, plany zagospodarowania, konieczność i sposoby ochrony przyrody poprzez właściwą organizację przestrzeni);
- zachęcanie dzieci do zadawania pytań, moderowanie dyskusji;
- zadanie domowe: znalezienie w zasobach internetowych map miasta/gminy – zapoznanie się z nimi, znalezienie optymalnej drogi z domu do szkoły oraz ze szkoły do najbliższej atrakcji przyrodniczej lub kulturalnej.

Wersja B – bez gościa

- wstępna pogadanka heurystyczna – jak dzieci wyobrażają sobie pracę architekta i urbanisty, na ile jest ona ważna, jakie skutki mogą powodować zaniedbania lub niewłaściwe przesłanki w jego pracy;
  - prezentacja multimedialna;
  - podział na grupy, rozdanie skserowanych map miejscowości – omówienie oznaczeń, zabawa we wskazywanie miejsc na czas. Celem jest oswojenie dzieci z pracą z materiałami kartograficznymi. W przypadku, gdy nie ma mapy gotowej – wyświetlenie mapy okolicy z maps.google.pl i próba samodzielnego narysowania map wraz z oznaczeniami przez dzieci.
3. Niezależnie od dostępnego modułu lekcji (wersja A lub B) – kolejny blok projektowy. Pierwszą część to przygotowanie pytań do ankiety związanej z planowaniem przestrzennym w miejscowości, w której znajduje się szkoła. Pytania mogą dotyczyć braków, pomysłów, oczekiwań mieszkańców co do obecnego i przyszłego kształtu miejscowości. Kolejną częścią będzie przeprowadzenie przez dzieci takiego wywiadu na grupie bezpiecznej (rodzina, nauczyciele, sąsiedzi). Ten moduł może stanowić zadanie domowe. Warto tu wprowadzić również elementy edukacji dla bezpieczeństwa, dotyczące zagadnień takich jak rozmowy z nieznanymi, zagrożenia płynące ze świata nowych technologii (jeśli wywiad miałby odbywać się w przestrzeni wirtualnej). Podsumowanie wyników ankiety może nastąpić w trakcie lekcji, gdy postulaty mieszkańców mogą zostać spisane i wysłane/zaniesione do miejscowego urzędu miasta/gminy (jako wprowadzenie do edukacji proobywatelskiej). Prezentacja architektki, urbaniści...

Architekci, urbaniści...

... i ich praca

Kim są architekt i urbanista?

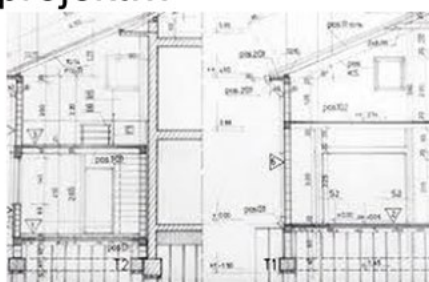
- ▶ Architekt to specjalista, który zajmuje się projektowaniem i wznoszeniem budowli.
- ▶ Urbanista zajmuje się projektowaniem całych miast.
- ▶ Wyniki ich prac możemy obserwować na co dzień, patrząc na bieg ulic, liczbę i rozmieszczenie szkół, szpitali, parków, itp., a także na domy i inne budowle, w tym zabytkowe.
- ▶ Dobrze zaplanowana przestrzeń pozwala żyć wygodnie i bezpiecznie tak ludziom jak i zwierzętom – oparta jest na szacunku wobec istot żywych, historii i kultury.

Jak wygląda praca architekta?

- ▶ Najpierw powstaje wstępny pomysł...

- ▶ Potem projekt...

© Can Stock Photo

Jak wygląda praca architekta?

- ▶ Następnie powstaje wizualizacja...

- ▶ Aż wreszcie projekt trafia na budowę.

Jak wygląda praca urbanisty?

- ▶ Urbaniści korzystają w swojej pracy z miejscowego planu zagospodarowania, który określa, jakie budynki i gdzie mogą być budowane, do czego mogą służyć.
- ▶ Miejscowy plan zagospodarowania dzieli ziemię na tereny przeznaczone do zabudowania mieszkalnego, dla przemysłu i rolnictwa.

Jak dobrze zaplanować przestrzeń?

- ▶ Urbanista powinien wziąć pod uwagę wiele czynników zanim zaplanuje przestrzeń:
  - miejscowy plan zagospodarowania;
  - potrzeby mieszkańców (sklepy, szkoły, przedszkola...);
  - zabudowania historyczne;
  - ochronę przyrody;
  - rozwój miejscowości.

Jak wyglądają domy na świecie?

Szwecja

Anglia

USA

Meksyk

Chiny

Afryka

Wigwam / Tipi (tradycyjny dom indiański)

Igloo (dom Eskimosów)

Jurta (dom na stepie)

Szałas (dom w górach)

DLA NAUCZYCIELI

PROJEKT PYŁEK

Scenariusz zajęć

1. **Temat zajęć** – Projekt Pyłek
2. **Adresat zajęć** – uczniowie nauczania wczesnoszkolnego
3. **Etap edukacyjny** – I etap edukacyjny
4. **Miejsce i czas realizacji zajęć** – klasa szkolna, pracownia komputerowa, sala gimnastyczna bądź boisko szkolne (ewentualnie przy braku możliwości opuszczenia klasy – przestrzeń, w której dzieci mogą swobodnie biegać); czas realizacji: do indywidualnego zagospodarowania przez nauczyciela – 4 bloki w obrębie zajęć
5. **Cel główny:**
  - uświadomienie istotnej roli owadów zapylających w funkcjonowaniu przyrody i człowieka
  - uświadomienie roli planowania przestrzennego jako istotnego czynnika działalności człowieka mającego wpływ na przyrodę
6. **Cele szczegółowe:**

Uczeń zna:

  - nazwy owadów zapylających i proces zapylania roślin
  - nazwy produktów, które człowiek otrzymuje dzięki działalności owadów zapylających
  - sposoby ochrony owadów zapylających

Uczeń rozumie:

  - istotną rolę człowieka w ochronie owadów zapylających i kształtowaniu przestrzeni
  - zasady zabaw ruchowych oraz swoją odpowiedzialność za siebie i współuczestników zabawy

Uczeń potrafi:

  - rozpoznać popularne gatunki roślin i zwierząt w swoim otoczeniu
  - planować i realizować projekty oraz współdziałać w grupie, aby je wykonać
  - posługiwać się komputerem z dostępem do internetu w celu znalezienia informacji
  - słuchać w skupieniu krótkich utworów muzycznych i korelować je z oglądanym obrazem
7. **Środki dydaktyczne** – komputer z rzutnikiem multimedialnym, pracownia komputerowa z dostępem do internetu, drobne piłki lub kamyczki, doniczki, pudełka, pustaki, patyki, kora, palety, ziemia, rośliny (do tworzenia projektów)
8. **Zastosowanie narzędzi ICT do realizacji zajęć** – poszukiwanie informacji w internecie, odtwarzanie muzyki
9. **Formy pracy** – zbiorowa (zabawy ruchowe), grupowa – projekt (wykonanie wybranej formy wsparcia owadów zapylających)
10. **Metody i techniki pracy:**
  - metoda projektu (zaplanowanie i wykonanie do wyboru: ogrodu wertykalnego, zielonej bariery na oknach, mini-ogródka przy szkole, domku dla owadów)
  - zabawa ruchowa Pszczoły i osy
  - pogadanka heurystyczna
  - dyskusja
  - mini-wykład
11. **Opis przebiegu zajęć**
  1. Wprowadzenie do tematu życia owadów zapylających – rozmowa z dziećmi o nazwach owadów, a także roślinach, które zapylają i produktach „odzwierzęcych”
  2. Puszczanie muzyki i prezentacja ciekawostek o pszczołach
  3. Zabawa ruchowa na powietrzu
  4. Poszukiwanie przez uczniów w zasobach internetu pojęć: ogród wertykalny, ogród na dachu, zielona zaporę na okno, domki dla owadów
  5. Wytworzenie jednego z wyżej wymienionych obiektów na rzecz szkoły – po konsultacjach z dyrekcją

12. Komentarz metodyczno-dydaktyczny

Najważniejszym celem tych zajęć jest uświadomienie dzieciom roli owadów zapylających w codziennym życiu, a także możliwości wspierania ich obecności zarówno na wsiach jak i w miastach.

13. Materiały dydaktyczne – w załączniku, w scenariuszu lekcji. Prośba do uczniów (2-3 dni wcześniej) o przynoszenie obiektów, z których powstaną domki lub mini-ogrody.

Lekcja 10

---

1. Czynności organizacyjno-porządkowe.
2. Wprowadzenie do tematu zajęć, czyli życia owadów zapylających. Rozmowa z dziećmi o nazwach owadów (pszczoły, trzmiele, motyle, chrząszcze, muchówki, mrówki), a także roślinach, które zapylają (owoce: wiśnie, jabłka, cytryny, winogrona, banany, jeżyny, truskawki, gruszki, arbuzy; warzywa: cebula, ogórek, groszek, brokuł, dynia, kapusta, papryka, marchewka, bakłażan, rzodkiewka, por) i produktach „odzwierzęcych” (miód, pyłek pszczeli, kit pszczeli, воск).
3. Włączenie muzyki – wprowadzenie (N. Rimski-Korsakow, Lot trzmieła z Bajki o carze Sałtanie). Rozmowa na temat muzyki – recepcja wśród uczniów, próba opisu.
4. <https://www.youtube.com/watch?v=bASkTiyE4mU>
5. Prezentacja ciekawostek o pszczołach – dyskusja na temat ich roli w ekosystemie i sposobów, jak je chronić.
6. Zabawa ruchowa na powietrzu – klasa podzielona na 4 grupy (pszczoły, osy, kwiaty z pyłkiem i kwiaty bez pyłku). Kwiaty stoją nieruchomo rozrzucone po otwartej przestrzeni (można oznaczyć szarfami, które mają „pyłek” – czyli małe piłeczki lub kamyczki – a które go nie mają). Zadaniem pszczoł jest przeniesienie pyłku z jednego kwiatu na drugi. Zadaniem os jest im w tym przeszkodzić. Pszczoły mają zabierać pyłek i przenosić go do drugiej grupy. Pszczoły i osy znajdują się w ciągłym ruchu, kwiaty są nieruchome. Gdy osa dotyka kwiatu – nie można zabrać od niego pyłku ani też go dostarczyć.
7. Zabawa trwa w 2 seriach po 3 minuty każda – aby kwiaty i owady mogły zamienić się miejscami.
8. Powrót do sali lekcyjnej (komputerowej) i poszukiwanie przez uczniów w zasobach internetu pojęć: ogród wertykalny, ogród na dachu, zielona zaporę na okno, domki dla owadów. Zadaniem uczniów jest znalezienie obrazków i instrukcji tworzenia takich obiektów.
9. Ostatnia część to wykonanie jednego z takich obiektów na użytek szkoły (decyzja nauczyciela w zależności od możliwości i warunków szkoły – np. czy jest zgoda na robienie mini-ogrodu). Klasa podzielona na zespoły, które tworzą jeden lub kilka obiektów zgodnie z inspiracjami czerpanymi z zasobów internetowych.

KILKA SŁÓW O PSZCZOŁACH

JAK I GDZIE ŻYJĄ PSZCZOŁY? QUIZ 😊

- ✘ Pszczoły żyją w .....
- ✘ Zajmują się nimi .....
- ✘ Pszczela rodzina to .....
- ✘ Rządzi w niej .....
- ✘ A pracują .....

ILE... CZYLI TROCHĘ LICZB 😊

- ✘ Pszczoły żyją w rojach. W jednym roju żyje około 20 tysięcy owadów. Jest wśród nich jedna królowa, setki trutni i tysiące robotnic.
- ✘ Pszczoły muszą odwiedzić około 4 milionów kwiatów, aby zebrać nektar na 1 kg miodu.
- ✘ Podczas jednego przelotu po nektar pszczoła odwiedza między 50 a 100 kwiatów.
- ✘ Robotnice żyją od 4 do 24 tygodni – niektórzy mierzą przelatywany przez nie dystans: 850 km jest limitem.
- ✘ Królowe mogą żyć nawet do 5 lat i składają w tym czasie około 3 tysięcy jaj dziennie.

DLACZEGO WAŻNE?

- ✘ Pszczołowate są ważne! 100 gatunków roślin = 90% pożywienia na świecie. 71% tych roślin zapylają pszczołowate.
- ✘ Zapylenie = zwiększona liczba owoców i nasion u 75% roślin uprawnych.

O ZAPYLANIU

- ✘ Pszczoły są wyjątkowo skutecznymi zapylaczami, bo powracają do jednego kwiatu wiele razy (nawet 20).
- ✘ Pszczoły wybierają pachnące kwiaty o jaskrawych kolorach.
- ✘ W słoneczne dni pszczoły w specjalnych koszyczkach i na odnóżach przenoszą pyłek kwiatowy z pręcików kwiatowych na słupki.
- ✘ Pszczoły są naprawdę szybkie – potrafią odwiedzić 10 kwiatów na minutę!

ZASADY POMAGANIA PSZCZOŁOM

- ✘ 1. Wiosną nie wypalam traw i nie spalam suchych łądyg i kwiatów zeszłorocznych roślin.
- ✘ 2. Sadzę tylko takie rośliny, które nie znajdują się na liście gatunków inwazyjnych.
- ✘ 3. Pozostawiam w ogrodzie „póldziki” zakątek.
- ✘ 4. Stosuję naturalne nawozy i środki ochrony roślin.
- ✘ 5. Zwiększam szanse pszczołowatych na wychowanie potomstwa poprzez budowę sztucznych gniazd.

Instytucje współfinansujące

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Instytucja realizująca

Patroni honorowi

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

Kuratorium
Oświaty
w Rzeszowie

Publikacja została wydana w ramach projektu „Planowanie przestrzenne jako narzędzie ochrony przyrody w Karpatach”, współfinansowanego przez Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie.

O AUTORCE

Ewa Cisto – magister filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim, wieloletni nauczyciel w szkole średniej, wychowawca i pedagog. Studia podyplomowe w zakresie socjoterapii. Uprawnienia trenerskie i coachingowe. W chwili obecnej wykładowca akademicki i szkoleniowiec (głównie w zakresie szeroko pojętej profilaktyki oraz pracy z dziećmi i młodzieżą sprawiającymi trudności wychowawcze). Terapeuta w Domu Dziecka.

WYDAWCA

Stowarzyszenie Ekopsychologia

ul. Grabina 6/18, 32-840 Zakliczyn

tel.: 785 341 089

e-mail: ekopsychologia@ekopsychologia.pl

www.ekopsychologia.pl

ISBN 978-83-921432-9-1

Unia Europejska
Fundusz Spójności

